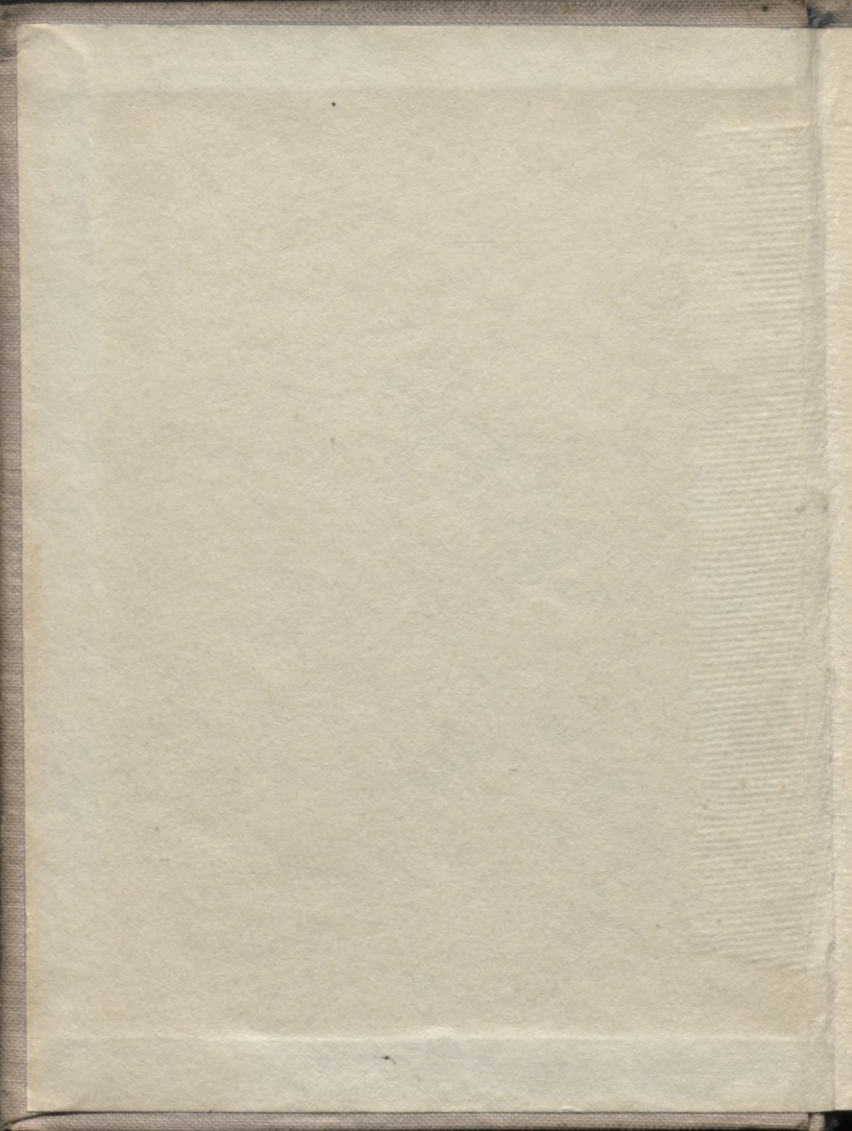
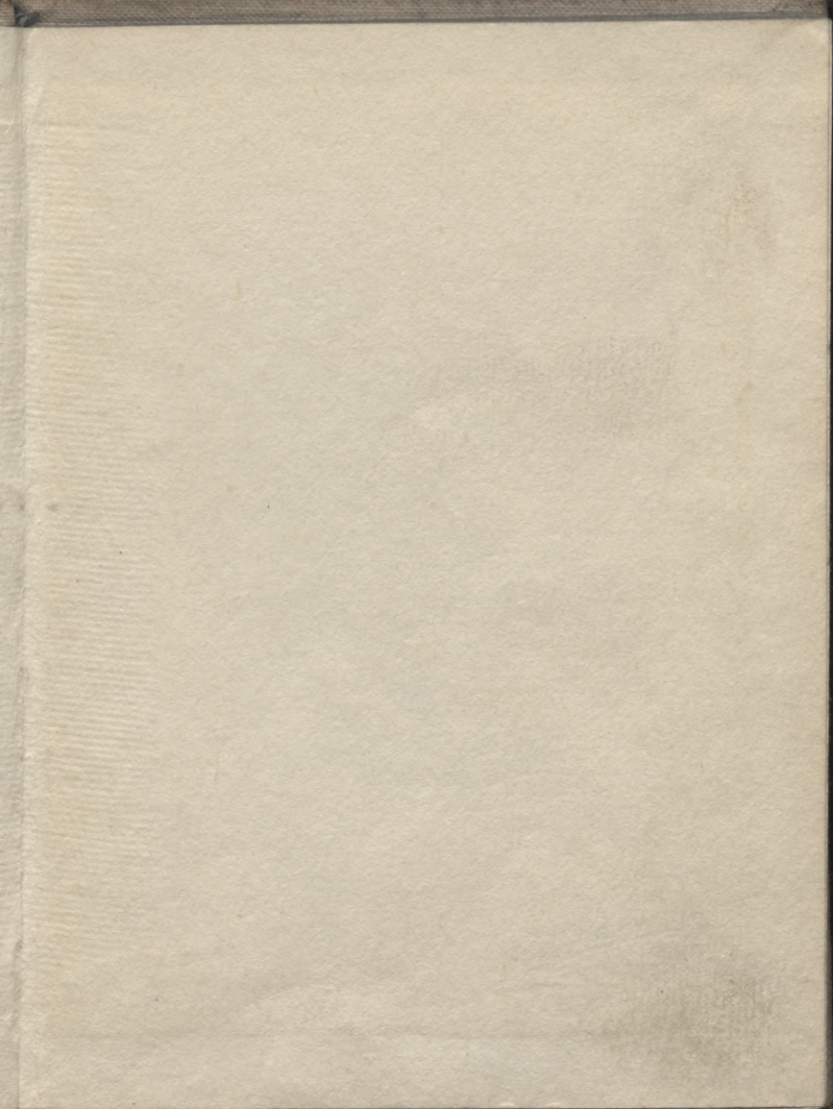

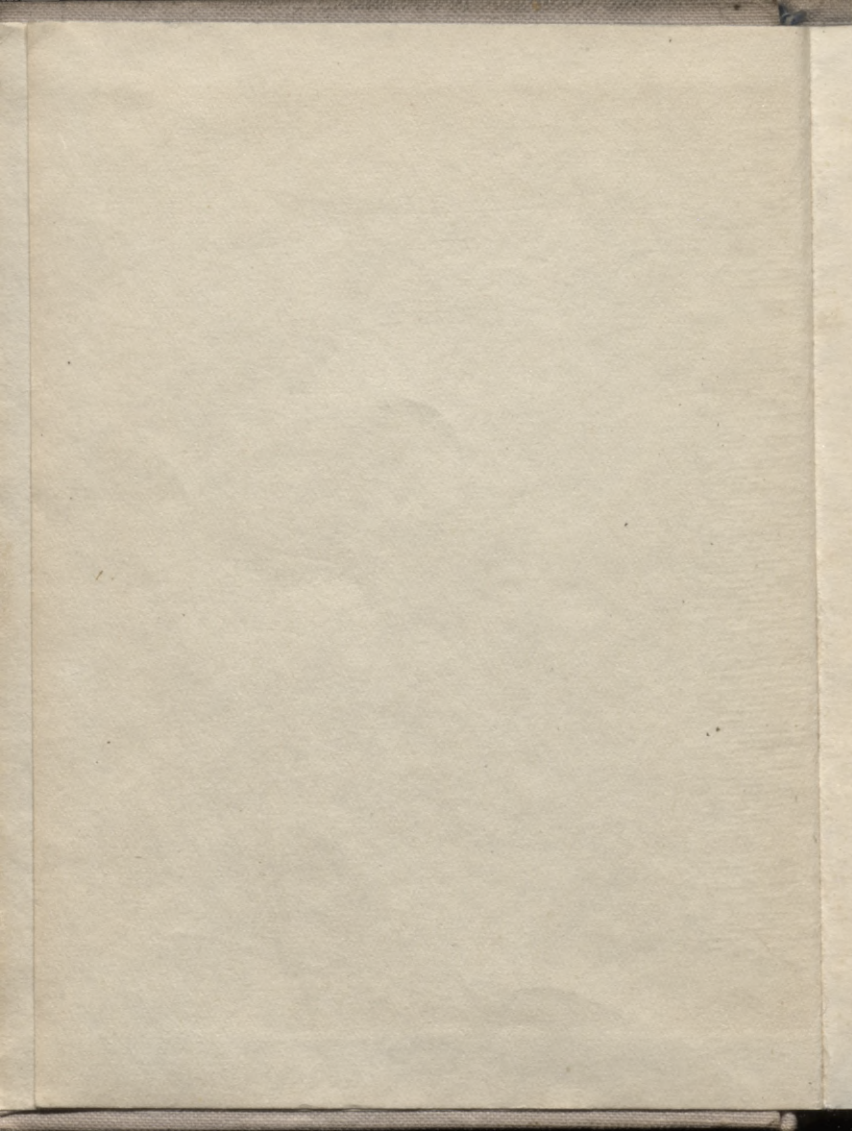
$$\frac{71-1}{5}$$

2

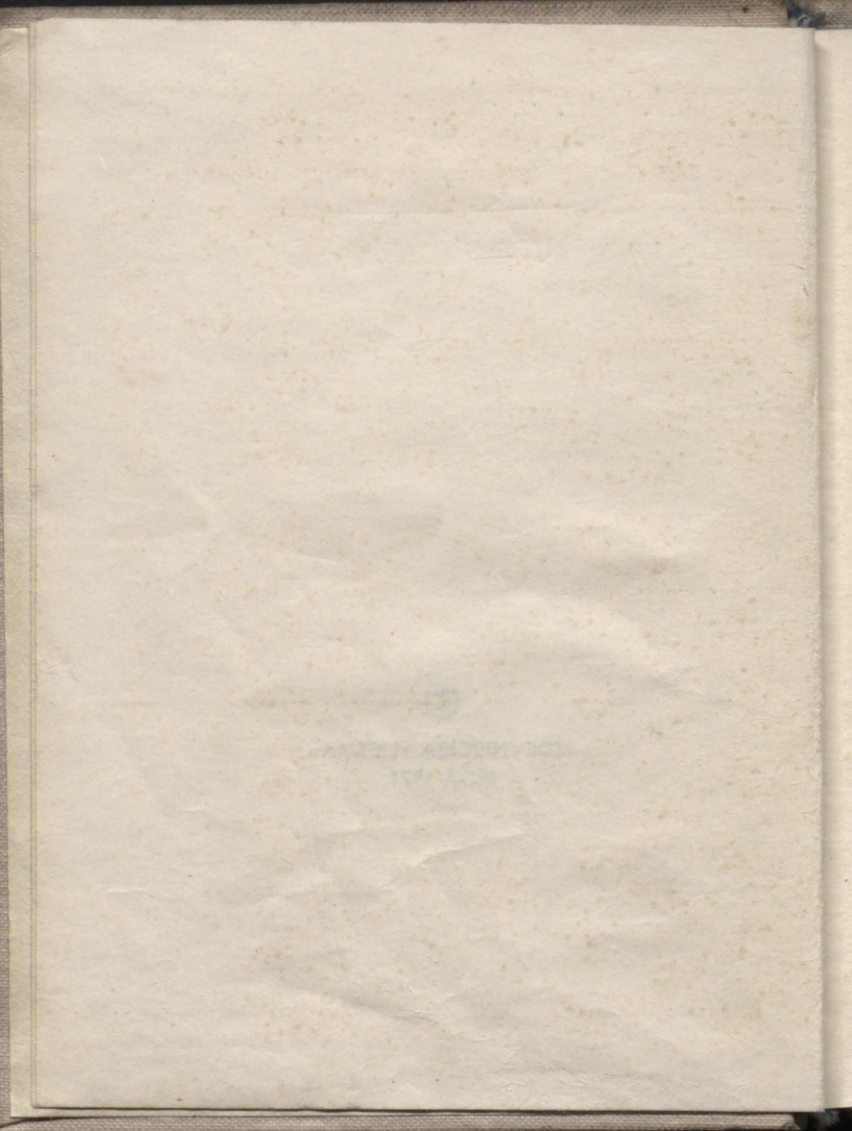

IZDEVNIECĪBA «LIESMA»
RĪGĀ 1971

L $\frac{71-1}{5}$

Sube
L
A

IMANTS ZIEDONIS
EPIFĀNIJAS

L-3
B-1
P-1
M-1

Vija Lāča Latv. PSR
Vaiete bibliotēka

~~71-50.173~~

0308105462

4lp.

MĀKSLINIEKS KURTS FRIDRIHSONS

Ja tag apst gabaliku no baltā
kriepja, tad varēs saprast vītas
lopu un dzīvnieku valodas.

Strukturē su tautas tīceļaus

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible due to fading and the texture of the paper. It appears to be a single paragraph of text.

Ir ļoti agrs. Saule vēl nav atvērusi acis. Māte nav sākusi manu šūpuli šūpot. Tēvs vēl nav gājis zirgus kopt. Guļ apavi aizdurvē, sliekšņi un celiņi.

Grīdas dēļu šķirbās vēl guļ vakardiena. Viena nopūta dus trauku dvieļi, un viens lamu vārds gruzd pavardā pelnos. Bet vakara miegs pārnāk rīta miegā, un pamostas cepure uz galda. Cepures mostas reizē ar gaiļiem. Ir ļoti agrs. Es jūtu, ka mani sveicina cepures uz vadža, un nu man ir jāiet.

Es nemaz vēl neesmu. Es nekad neesmu gājis, neesmu skāris durvju rokturus, neesmu dziedājis rīta rasā. Es pat neesmu redzējis sauli. Man teica, ka viņa lecot agros rītos, starp trešajiem un ceturtajiem gaiļiem vai starp kādiem citiem gaiļiem, varbūt esmu sajaucis, bet tā stunda ir tuvu, jo vīri miegā ir pārstājuši krākt un sārtojas logu aizkari.

Es pārkāpju savu pirmo sliekšni, no kaut kā neatminama un nebijuša pāri sliekšnim rīta miglā — tā ir mana bērnība.

Saules vēl nekur nav, ir stipri drēgni, un celiņš ved miglā. Pirmo miglas baltumā es ieraugu aku. Tā tad pirmais ceļš ved no sliekšņa uz aku. To es atcerēšos: pa kreisi pīlādzis un pa labi liepa, celiņš ir ciets, nostaigāts, zaļa zālīte gar malām, un cita ceļa vēl nav. To es atcerēšos.

Akā ir ūdens. Es pārliecos pāri malai, kaut kur dziļumā atspīd ūdens. Es saucu: «Ā!» Man atbild it kā dziedot — balss nāk atpakaļ kā no Melngaiļa kora. Pāri grodiem dīvains šūpulis. Šūpojas spainis. Kas ar viņu smeļ, ja te nav neviena cilvēka? Kam ir vajadzīgs šis ūdens tur dziļumā?

Un tad atveras istabas durvis, iznāk māte un saka: — Drīz lēks saule.

Un drīz tu būsi man dēls.

* * *

Uzvelciet baltu kreklu un rakstiet no rītiem. Rakstiet jaunībā. Mīlestību līdz vecumam saglabā retais. Uzvelciet baltu kreklu un rociēt zemi. Uzvelciet baltu kreklu un notīriet kurpes savai mātei.

Uzvelciet baltu kreklu, kad jums nav viesu. Palieciet viens. Prieļāļieties par sevi. «Palicis viens, es jutos bezgala satraukts, it kā pēķņņi iekļuvis izcilu, slavenu, skaistu cilvēku sabiedrībā,» sacīja kāds gudrais.

Uzvelciet baltu kreklu un rakstiet jaunībai. Viņa atnāk ar taurēni bizē. Viņa ir soprāns vidusskolas iķorī. Un viņai ir baltas kurpes. Kaut kas ir noticis. Kaut kas ir noticis ar lazdam. Tu piesī, un lazdas nokūp zelta putekļos. Vai agrāk arī tā bija?

Vai tu esi meties saules priekšā ceļos? Es, skaistais tatārs, to darīju Ai-Peīrī virsoņē vējā un sniegā, un blakus bija saule manas skaistās tatārietes acīs. O, lielā saule, pateiciēs manam tēvam un manai mātei, kas man deva mīlošu sirdi. Pateiciēs viņas tēvam un mātei. Mums ir siltas rokas, mēs atmodinājam viens otru, mēs atsildījam viens otru, mēs kļūvām redzīgie.

Cik ilgi? Cik ilgi mēs būsim redzīgie? Kamēr Grīgs nospēlēš Solveigas pasaku? Kamēr laši kāps pret Amūras straumi, dzīsies Usūrijas strautos un atstās zelta ikrus smiltīs?

TeV ir caurspīdīgi pīrksti, es redzu tiem cauri sauli un asiņu pulsēšanu. Sudraba laši un zelta iķri ir tavās asinīs. Cik ilgi?

Uzvelciet baltu kreklu, kamēr jūs esat jauni. Un rociēt zemi. Rociēt zemi, kā neviens pīrms jums to nav racis. Pasaule ir siltuma izslāpusi. Bet mīlestību līdz vecumam saglabā retais. Jums ir siltas rokas, bet kādam ir nosalušas. Kurš kuram pieies pīrmais?

* * *
... Apiet apkārt ... Tas ir vienalga — apiet apkārt ziedam vai apkārt jūrai. Zieds ir tikpat liels kā jūra. Neskriet taisni jūrā, nebrīst ziedā, nekāpt cita dvēselē, bet iet tuvu līdzās, apiet apkārt, palikt tuvu.

Dienās jūra ir pilna gaismas, ko tai dod debesis. Naktīs jūra ir pilna siltuma, ko tai devusi diena. Es eju gar jūru vasaras naktī, un no viņas nāk siltums. Es eju gar pašu malu, izpletis rokas kā spārnus, un viena roka man ir zemes pusnakts miglā un otra — virs jūras. Tas ir tas, ko es saucu par tuvumu. Tas IR tas.

Es eju apkārt jūrai vējainās naktīs. Viļņi nāk no jūras tumsas, es tos dzirdu, bet vēl neredzu. Tad tie iekrācas, uz sēkļiem iespīdas balta svītra kā smejoša zobu rinda un nodziest, un atkal tumsa. Nav ne krasta, ne tāluma, ir tikai tumsa bez dziļuma, vienīgi atkal un atkal baltas viļņu svītras pamirdz un iešalcas. Balta zobu rinda.

Jūras tuvums.

Vai jūs esat meklējuši naktī pļavā sienu kaudzi, sienu stirpu? Tu ieej pļavā tumsā, izstiep rokas un izstieptām rokām klausies, no kurienes nāk siltums. Tu paej vēl dažus soļus, un, it kā bērnu dienās bērnu spēlēs kaut ko noglabātu meklējot, kāds tev saka:

— Silts ... karsts ... karsts ...

Tu izstiep rokas pa kreisi, un no turienes nāk siltums, liels kā siena kaudze. Bet, pirms es ieeju šajā siltumā, es apeju apkārt kaudzei pa tās neredzamo robežu, pa tās svēto nimbu — pa to robežu, kur beidzas kaudzes starojums.

Pavārs iet pa katla maliņu, pa šķīvja maliņu. Viņam ēdiens nav tikai bļoda līdz malai pilna vai karote kārā mutē, bet tā smaržu kupena pāri bļodai, mazie smaržu taifūni virtuves debesīs.

Reizēm man ļoti nepatīkami, kad tieši jāieiet svešās mājās. It kā ielaušanās vēl nesaprastā dvēselē. Tad vispirms es apeju mājām apkārt. Katrai mājai ir savs starojums, aura varbūt. Dažai šis starojums ir tik mazs — tepat ap logu, tepat ap durvīm. No citām mājām tas plūst pāri žogiem, cauri alejām — vai kilometru tālumā tev pretī. Es eju mājai apkārt pa to neredzamo robežu, kur sākas mājas tuvums.

Tālu staro tā māja, kurā ir bites. Viņa staro tik tālu, cik tālu ved viņas bišu ceļš. Tās ir lielā starojuma vietas. Lielā labdabīgā starojuma vietas. Es te vestu bērnus diendusā guldīt.

Mājām, kurās nedzīvo bites, starojums nav tik tāls. Bet vien-alga, kad tu tuvojies, tu dzirdi kladzinām vistu, viņa ir izdējusi olu. Es ieklausos, ko viņa stāsta, un es pilnīgi viņu saprotu: viņa to nevar paturēt pie sevis, to lepnumu — jo ola tik tiešām ir svaiga un brūna, ar maziem tumšiem raibumiņiem, un dzeltenums tajā ir tik košs kā apelsīns.

Es vēl neēju mājā, es ieeju malcīknī. Te vēl valda mežu staro-jums, bet skaidu smarža ir koku pēdējā dziesma, no skursteņa kāpj jau upurdūmi.

Strazdu tuvums bērzā, stārķa tuvums ozolā, bezdelīgu tuvums pažobelē un peoniju tuvums zem loga. Tā mājas kļūst tuvas, un es eju iekšā.

Bērns vēl nav dzimis, bet viņš ir tuvumā.

Tuvu tu esi, un drīz es tevi ieraudzīšu.

Tuvumā būt.

Tuvu būt.

Tuvu pie.

Vai es drīkstu aiziet uz mazu brītiņu... Man atļāva, un es pārnācu tikai vakarā. Es nekrāpos, es negribēju melot, es aizmirsu sevi un māti, jo tas, ko satiku, tas bija stiprāks par mani.

Jūra bija stiprāka. Kāpas bija stiprākas, un no visa tā bērnu kamola es nespēju izķepuroties. Šī brīvības sajūta, pirmatnējā un plikvēderainā! Es aizmirsu iet pusdienās, es aizmirsu, ka nedrīkst uguni laist viršu pudurī, es aizmirsu, ka nedrīkst otram dot pa degunu. Ja viņš ir izārdījis tavu smilšu kūku. Vakarā es pārnācu netīrs un neēdis, es solījos no visas sirds tā vairs nedarīt, bet no rīta pamodos: šo istabu es zināju, šo sētu es pazinu — te varēja nomirt — tāds žēlums par sevi. Vistas es neganīju. Es vēroju, kā viņas ieiet kaimiņu daļā un atpakaļ vairs nenāk. If kā tur būtu citādas sliekas vai citādas tomātu dobes, ko izkārpīt, nekā mūsējās. Ko viņas tur līda? Bet līda. Kaimiņu puikas daudzīja viņām kājas nost, deva rīt uz āķa uzsprautus maizes gabaliņus, un tomēr viņas līda. Vai tad gailis, kas veda vistas citā dārzā, arī nedomāja — «Tikai uz mazu brītiņu»? Bet avenes bija sarkanas un zemu pa knābīenam, aka viņšētā koši zaļa un citādāka nekā mūsējā, un puķu dobēm nebija apvilkt apkārt tīkls.

Vienreiz es nepārnācu.

Vai piliens var pateikt, no lāstekas atrāvies: «Uz mazu brītiņu»? Vai varbūt bulfa var aizlidot uz mazu brītiņu? Tā es aizgāju.

Tagad aiziet viņa.

Nežēlīgi? Nežēlīgi. — Bet es tur neko nevaru teikt. Es zinu mirkļus dienas garumā un dienas mirkļa tsumā. Man pašam ir bijis tik grūti palikt — ar siekstām upē, ar akmeņiem strautā. Es

gāju strautam līdzī. Tagad es pats esmu akmens, un viņa sēž uz
maniem siltajiem sāniem un skatās ūdenī. Te ir silti, spīd saule, te
ir jauki, zied liepas, un viņa mērc basās kājas ūdenī. Bet ūdens
tek. To viņa noteikti jūt. Ūdens tek un vizuļo, un atviz viņai
matos un acīs, un tagad viņa piecelsies un teiks: «Vai es varu
aiziet? Uz vienu mirklīti...» Es zinu, ko ņas nozīmē. Viņa pār-
bridīs otrā krastā, tur ziedos guļ faurenis, tas pacelsies spārnos,
lidos gar krastu, lidos pret straumi, lidos pa straumei — vai
nav vienalga. — Nevar taču piliens no lāstekas atrauties tikai uz
mazu brītiņu. Sniegs no debesīm. Bulta no loka... Tikai uz
mazu brītiņu... Nevar taču!

pro / uol / ni

Pilna glāze pāri līst, pilna krūze pāri pufo. Vai to var likt uz pieklājīga cilvēka galda?

Es biju raugs, un es satiku raugu, un mēs nezinājām, ko lai viens ar otru darām, jo mums bija vajadzīgi milti. Es zināju, ka raugu neviens neēd. Cilvēki ēd maizi un dzer alu, bet raugu neēd, kamēr tas nav atradis savus miltus. Man jāizšķīst ūdenī un jāsaļaucas ar miltiem. Tikai tā. No sākuma es biju ļoti muļķīgs, es gribēju, lai ēd mani — tīru raugu. Lai ēd aizgūtnēm, tūliņ un ar visu iefinamo papīru. Tev bija tāpat.

Allaž par daudz. Tā ir tā pilnības un pilnīguma un pilnuma nepieklājība. Ka allaž par daudz.

Jūra ir par lielu. Ja viņa būtu tik liela, cik viņai jābūt, tad viņa netrakotu un neplēstu krastus.

Arī kalni ir pārāk lieli. Tāpēc tajos dzimst vientulība. Sļūdoņi un nogrūvumi ir zīme, ka šie kalni grib būt mazāki.

Eju laukos un eju pilsētās, vēroju cilvēkus, kuriem dots vairāk, nekā vajag. O, dusmu pārpilnībā! O, ārprātīgā! Kā tu neproti sevi valdīt! Par daudz tava dūre grib, un tava mēle ir indīga kā čūska. Bet dusmu augļus gan — tos pasaule bauda, tikai tavas acis viņai nepatīk.

Un mīlestības pārpilnība? Ko viņa klauvē pie durvīm, kur neatver? Kāpēc viņa nes rozes tam, kas tās negrib? Bet viņa nes. Aiziet cilvēks pa ielu, un vētra ir viņā. Viļņi skrien un nekur neaizskrien. Jo nav ne krasta, ne akmens, pret ko atsisties. Cik ilgi var būt vētra, un cik ilgi var cilvēks būt jūrā?

Aiziet pa ielu kalns. Viņā ir zelts, aprakti dārgumi un minerāli. Karsti avoti. Kurš līdzenums to lūgs palikt? «Nolauz manu virsotni, saspridzini mani un nolīdzini ielejā!» viņš lūdz. «Nolī-

dzini sev pie kājām!», «Uzroc manus avotus!» viņš lūdz. Lūdz — klusībā un sevī. Iet pa ielu kalns, un neviens nezina, ka pēkšņi var izšauties uguns un lava. Sieviete nokritīs uz ceļiem, un jūs feiksit, ka viņa savu lepību zaudējusi. Vīrietis nesīs rozes, bet — tās nepieņems. Tad cilvēks dzers un trakos, un darīs muļķības. Jo jūra ir izmisīgi liela. Un kalns ir izmisīgi liels. Un pavisam maz ir vajadzīgs, lai nebūtu izmisuma — tikai viena abra miltu — raugam, tikai viena lāpsta, viens lauznis kalnam, tikai viens akmens, pret kuru vilnim plīst.

Koki

* * *

Katrai dienai ir savs vārds. Tas atnāk dažreiz kā melodisks motīvs, uzpeld, pārņem un neatstājas.

Skaidas...

Mašīna brauca pa ielu, un pāris ēveļskaidu vējš izrāva no kravas un nesa pa gaisu man pāri.

Viena skaida pazuda pilsētas bezgalībā, bet man nu smaržo visa diena. Skaidas man ir dzīves vitālākā zīme. Un nemaz nav savādi, ka skaidu smarža man — no tā zārka. Tas stāvēja klētsaugšā skaidu pilns, un mēs tam izdauzījām zaru caurumus. Mēs klētsaugšā spēlējām jūrniekus, un vectēva nāve man nelikās bēdīga: viņš aizkuģoja un nogrima mūsu šķirstā diezin kur. Tikai skaidu smarža palikusi.

Man patīk, kā skaidas griežas virpuļos. Tās man atgādina lipsi, bolero, ča-ča-ča.

Tā skrullējas apiņu stīgas, ūsu galos tā ripuļos griežas lielība, un, kad es redzu sivēnu asnes, man kļūst priecīgi.

Galvenais, tad es varu daudz strādāt. Varbūt tieši tāpēc, ka skaidas smaržo pēc darba. Es atceros veco laivu meistaru mūsciemā. Viņa cepure, viņa istaba un pat viņa suns smaržoja pēc skaidām.

Es eju pa trotuāru un redzu, kā sviķurbis griežas klučā, apaļi nesdams augšup mazus aplīšus, un vecais Miklāvs saka: — Nu, puika, atmini manu mīklu — «Auniņš d... ripultiņus.»

Skaidu smarža allaž man sajaucas ar žāvētu reņģu smaržu. Milzīgās skaidu kaudzes zivju fabrikas sētā, mēs, trīs puikas, kaudzes galā sītam kārtis, aiz sētas jūra, debesīs brēc kaijas, bet lejā sver un sāla, un žāvē, dūmi griežas, un sargs lamājas pilnā rīklē — sola ādu pār acīm nomaukt. Māte smaržoja pēc skaidām un žāvētām reņģēm, un vecāmāte; man liekas, ka visas

vecvecmāmuļas tur aizsaulē staigā, skaidu smaržās satinušās, un žāvē vecajam Pēterim reņģes.

Tagad nāk modē skaidu paneli. Tā man liekas drausmīga vardarbība. Es iedomājos mazas koka drupiņas saspieštajā plaknē blakus citām drupatām no cita koka un citas koksnes, ar kaut kādu mākslīgu līmi zem preses salīmētas kopā, un tikai šī līme tās satur, nekas cits. Kā pārprastā laulībā. Kā aprēķina draudzībā.

Skaidrs, ka šai līmei ir cita formula. Turklāt daudz vienkāršāka par manējo. Neorganiskas vielas formula. Bet koka skaidiņa ir organisks savienojums. Ozola skaidas formula nav vēl uzrakstīta. Bērza skaida ir mana māsa, tikpat dzīva un organiska kā es. Es šo skaidu pazīstu un cienu, kad to, sulas urbjoj, izrauj no bērza dzīvās miesas. Lai tā safrūd pie sava bērza saknēm, pārvēršas zemē, izkūst sulā un atkal kāpj zaros, bet paneli mēs nemīlam. Tas ir mehānisks savienojums. Tas ir plakans. Un visriebīgākā ir līme, kas satur kopā — mākslīgā un neorganiskā. Man patīk skaida, kas, atšķelfa no sava koka, savu vērtību nezaudē. Grozu sapin bez līmes, bez naglām. Skals pie skala un no viena koka. Un tas ir skaists!

Pret skalu, kas sadeg sprakšķēdams, es izjūtu tikpat lielu cieņu kā pret pašu priedi.

Kad es guļu skaidu čupā, man liekas, ka ikkatra skaida ap mani elpo — brīvi elpo un pašapzinīgi. Kā sava koka delegāti svešas pasaules asamblejā.

Man liekas, ka viņi aizstāvēs katrs savu koku. Apvienoto Koku organizācijas šķīrotavās, zāģētavās un malkas laukumā.

Neļaus lapegli mest upē pludināt un noslīcināt, jo lapegle ir smagākais mūsu zemes koks un upe to pazudinās.

Neļaus oša koku atdot malkā, kamēr tik daudz vēl priekroku

cirvjkātu un šķipeļkātu izjogās un lūst. Kastaņas skaida aizstāv kastaņas tiesības lapot mozaikā, kur blakus lielajām lapām ir mazas lapiņas, kaut arī to nekā un nekādi nesaprot bērzs un egle. Bet sēru bērzs drīkst savus zarus liekt lejup, tāpēc viņš savām skaidām ir visskaistākais bērzs pasaulē.

Kad es guļu tādā skaidu čupā, tad esmu kā mežā un ap mani ir tūkstošiem koku. Un tad man liekas: ja es būtu skaida, tikai plika skaida, — arī tad es savu vērtību nezaudētu, jo esmu skaida no tā koka, kam ir saknes.

Tajā nokaltušajā zarā vārna ķērc, bet tajā lokanajā pakārta sulu pudele. Es redzu vīrus ar zāģiem, urbjiem un cirvjiem. Tie iet uz mežu. Skaidas lido. To ir pilna pasaule. Un skaidas man ir dzīves vitālā zīme.

Akmens / 5. lapa

* * *

No asfalta segapakšas pabāž galvas akmeņi, paskatās, vai ne-
nāk mašīnas, un pa vienam bēg tuvējos vārtos. Šodien ir Lielā
akmeņu pārceļošanas diena. Milzīgiem bariem no pilsētas iet
laukā akmeņi. Pie Babītes dzelzceļpārbrauktuves ir veseli ak-
meņu sastrēgumi, milzīgi akmeņu gājieni iet uz Vecāķiem un pa
Tallinas šoseju uz Skulti, Tūju un Ķurmragu. Sabrien jūrā un zilām
akmeņu acīm skatās saulē.

Bet no jūras kāpj jūras zaļbārdainie un gliemežainie un vēl
nezina, uz kuru pusi iet. Visur ir labi, kur mēs neesam. Varbūt
zalktis, kas apvijies pļavmalas akmenim, ir siltāks par zuti, kas
apvijas akmenim jomā. Varbūt pļava zied skaistāk, nekā ūdens
zied. Pār liedagu no jūras kā milzu bruņurupuči lien akmeņi. Es
redzu akmeņu lielo neapmierinātību.

Upes vārās kā nārsta laikā, akmeņu muguras iznirst un pazūd.
Akmeņi atstāj krāces un cauri mežiem, pāri laukiem dodas uz
lielceļiem. Kāpēc lielceļos nav krāces? Kāpēc mašīnas slīd kā
ūdensblusas pa līmeņa virsu un nemutuļo, riņķī griezdamās?

Es uzlieku roku savam akmenim uz pieres un jūtu, ka viņš ir
uztraucies. Viņš uzbudināts elpo, temperatūra drudžaini ceļas
un krīt.

Es saku: — Tev nekur nav jāiet. Tu esi akmens savā vietā. Ne-
viens akmens nav tik skaistā vietā.

Bet akmeņi ir uztraukti. Visur ir labi, kur tu neesi. Tāpēc arī
mans akmens ir satraukts.

Tūkstošiem laukakmeņu stāv rindā pie juvelieru darbnīcu dur-
vīm. Viņi dzirdējuši, ka arī pulksteņos un gredzenos esot
akmeņi. Muļķīgie pelēči prasa pulksteņu dimantiem: nu kā jūs tur
ietikāt, ko? Vai jums ir pazīšanās tajā pulkstenī? Skaistie ežmalu
un birtalu akmeņi liek frizētavā krāsot savas sūnas un iznāk no

2013.08

frizētavas nofrizēti un vienādi. Vīgriežu smaržās, zem liepām un apīņiem augušie akmeņi iznāk no frizētavas un smaržo pēc «Šipra». — Tev nekur nav jāiet, tu labais un siltais. Nekur citur tu nebūsi varenāks, — es saku savējam. — Redzi, drīz tev visapkārt ziedēs rudzi. Tos te sēj kopš mūžības. — Bet viņš neskatās rudzu vārpās, bet tikai sliedēs, kas paliek, akmeņiem aizejot.

Un nepacietīgi dīdās pulkstenis uz manas rokas. Es dzirdu cauri sekundu tikšņiem, kā aģitē viens no asītes dimantiem. Viņš saka: — Mēs — smalkie... man ir kauns, ka mēs esam tik smalki... šodien, kad betonējam pamatus, utt. — Es jūtu, ka pārējie dimanti viņam sāk noticēt, ka viņš var izjaukt mana pulksteņa ritmu, man tagad kaut kas jāsaka. Es attaisu pulksteņa vāciņu, gribu ko teikt, bet aģitējošais dimants izlec no pulksteņa un ielec cementa javā. Ielēca cementā, bet vajadzēja palīdzēt rādīt laiku. Es nezinu, vai tur javā viņš ir vairāk vērts par mazo grants akmentiņu. Es saku palikušajiem:

— Jūs, dimanti, pulksteņu zobratņos, — jūs esat laika ass. Jūs esat neaizvietojami. Stāviet stingri un pārliecināti. Laiks nedrīkst uztraukties. Laikam jābūt neuztraucamam.

Cik neuztraucami stāv sliekšņi pie māju durvīm un piemiņas akmeņi kapkalnos! (Mūsu mīļo piemiņas akmeņi ir pēdējie sliekšņi, pār kuriem mēs aiziesim.)

Bet, ja brīdi pasēž uz akmens durvju priekšā, var just, ka arī sliekšņi ir nemierīgi. Es prasu:

— Kur jūs iesiet? Kur būs labāk?

— Tur, kur tikai godīgi soļi nāk istabā.

Un pieceļas sliekšnis un aiziet no durvju priekšas. Un pieceļas kaimiņu sliekšnis un arī aiziet. Un es arī kļūstu nemierīgs šajā akmeņu uztraukuma dienā. Es eju līdzi sliekšņiem. Sliekšņi ir ļoti atbildīgi akmeņi, un es gribu zināt, ko viņi darīs.

Es eju līdzi un ieeju akmeņkalēja dārzā, kur viņi visi sanākuši,

jaunie, tikko slīpētie, un vecie, jau izmīdītie. Un saka visu sliekšņu akmeņkalis:

— Vajag paaugstināt ja ne pašus sliekšņus, tad sliekšņu prasīgumu. Sliekšnis šodien nav vairs tikai funkcionāls celtnes atribūts. Sliekšnis ir mājas rentgens, mājas maģiskā acs. Sevišķi es to saku jums — ideju nesēju namu sliekšņiem, akadēmiju un mākslas tempļu sliekšņiem. Celieties, ejiet atpakaļ un esiet augstākil

Es eju blakus sliekšņiem atpakaļ uz savu māju. Mēs ejam garām daudzām lievenēm, kuru sliekšņi nebija cēlušies uz lielo sanākšanu un netika dzirdējuši akmeņkaja vārdus. Es redzu vēl joprojām tūkstošiem akmeņu pārgājienos un pārskrējienos no labākas vietas labākā, bet eju līdz sliekšņiem. Jo sliekšņi ir visnopietnākie akmeņi šajā pasaulē — visatbildīgākie.

Un, kad aprims visu akmeņu nemiera dienu — laukakmeņu, dārgakmeņu un bruģakmeņu skraidīšana, paliks vēl sliekšņakmeņu prasīgais, atbildīgais nemiers.

Katrā mājā pāri sliekšņim es kāpju, sirdij iedreboties: bet ja nu nelaiž?

Daudz prieka man gājis secen. Tāpat kā jums arī. Ir tādas likumības, kuras, prieku meklējot, mēs gandrīz nemaz neizmanojam. Palīdzēšanas prieks.

Izgāju no mājas pa baltu ceļu, lai apstātos, kur var ko palīdzēt. Bija atvaļinājuma laiks, atvaļinājuma nauda kabatā, visa man bija pietiekami, tikai gribējās kaut kā nebaudīta. Un tā nu es izgāju no mājas pa baltu ceļu, un ne savu kāju, ne roku, ne laika man nebija žēl. Gribējās palīdzēt.

Pirmais, kas mani pārsteidza, bija tas, ka cilvēki ir neuzticīgi. Viņi netic, ka tā nu tāds garāmgājējs palīdzēs — tik nesavtīgi un nez kāpēc un kādēļ. Viņi labāk saka: «Nevajag, nevajag... ko jūs... gan jau es pats.» Citi saka vēl tiešāk: «Mums jau nav ar ko jums atlīdzināt.» Citi — pavisam strupi: «Ejiet vien savu ceļu! Gan mēs tiksīm galā arī bez jums.» Te nu tad nav ko darīt.

Bet var darīt arī tā: paņemt pļavmalā grābekli, teikt: «Ļoti gribas palīdzēt,» — un, negaidot atbildi, stāties tik vēlā. Ja strādā ģimene un tajā ir jauna meita, viena vai divas precības gados, tad vēl var saprast tāda jauna cilvēka parādīšanos. Bet, ja pievilinājuma nav, tad neviens tādā palīdzēšanā nesa-skata nekādas loģikas. No sākuma neviens nekā nesaka — vai mazums divaiņu pasaulē? Gan jau apniks un aizies. Bet salikts viens zārds, sazārdots otrs, un visi sāk tevi vērot — vai tad prom vēl neies? Nē, neiet. Nes klēpi pēc klēpja. Dīvains cilvēks!

Un tad tu redzi, kāds no viņiem pļavā — jaunais vai vecais — aiziet pie krūma, izņem skābputras kanniņu no aizvēņa un aizgūtnēm dzer. Pēkšņi tik ļoti sāk gribēties dzert. Ja tev tagad

kāds piedāvātu nodzerties! Tu jau jūti, kā skāņais, vēsais šķidrums firpst uz tavas mēles un putraini kā auksti sienāži dziedādami aizpeld uz leju — un no iedomām tev vēl vairāk sāk gribēties dzert. Neciešami gribas dzert. Varbūt tur kanniņā ir auksts zaptšūdens — aukstā akas ūdenī izšķīdināta aveņu vai upeņu zapte. Vīrs nodzeras un noliek kanniņu krūmā. Visa jūlija tveice deg tavā mutē, sirds ir karsta un gaidoša, sviedru lāse kā asara notek pār tavu vaigu. Ja kāds kaut ar vienu aci paskatītos tagad uz tevi un redzētu, cik ļoti tu gribi dzert! Tas ir tas lielais brīdis, cilvēciskas cieņas un humānisma pārbaudes brīdis, kad tu redzēsi, vai tu esi kā cilvēks viņu acīs zaptšūdeņa un skābputras vērts un vai viņi ir tavas cieņas vērti. Nu jau sirds sītas ne vairs no karstuma, bet no uztraukuma: piedāvās vai nepiedāvās?... Un tad kāda balss saka: «Eļvīr, piedāvā mūsu talciniekam arī nodzerties.» Tu dzer, tā ir vienreizēja Kurzemes skābputra, balti kunkuļi aizgūtnēm nogrimst tevī, nostājas kaut kur sirds apkārtņē kā mazas, baltas dvēselītes un plivina spārniņus. Sirds sāk sist rakstā, atkal mierīgi un pārliecināti, un tu pasmaidī par sevi: «Par ko tad tu tik ļoti uztraucies?»

Tagad tu esi pieņemts un, kaut arī par dīvaini uzskatīts, tomēr saprasts. Tavs draudzīgums ir pieņemts, un tava palīdzība ir pieņemta, un, kad pēdējais zārds būs sazārdots, tevi aicinās mājā, launagā sēdinās tevi pie galda, un, ja suns pagalmā rīes, tas tiks apklusināts, un, ja tev būs patikšana, tu varēsi kūtsaugšā pārnakšņot. Palagus tev iedos un segas, pasi neprasīs, tikai pie teiks, lai tu nepīpo. Zem griestiem apakšā govis šņāks, un naktī sapņos ap tevi nostāsies tie paši baltie skābputras kunkuļi, vicinās spārnus un dziedās, un, kad tu pamodīsies, būs jau rīts, un tie dziedātāji — tie būs gaiļi.

Bet var jau būt, ka pļavā tev dzērienu nepiedāvās. Tavu palti-

dzību neuzskatīs skābputras vērtu. Varbūt viņiem svešs viesmīlības tikums, varbūt viņiem krūfīs budziska sirds. Tad tu būsi tā kā kalps, tā kā svešs. Neies jau visiem garāmgājējiem grūst kanīņu rokāl! Nu ko, arī viņus tu sapratīsi, un tu paliksi guvējs. Ej tālāk un palīdzī, kam jāpalīdz!

Reizēm es reformēju kapsētas. Pašlaik tās ir ļoti skaistas, sevišķi pie mums, bet ievirza cilvēku domāt tikai par cilvēka dzīves necību. Ko izsaka dzimšanas un miršanas skaitļi? Nožēlojama aritmētika, atskaitīšana ar četrzīmju skaitļiem. Cilvēka mūžs divciparu skaitlī — 25, 60 vai 83 — vienalga, kam, gan idiotam, gan domātājam, gan politiķim, gan kabatas zaglim. Man tiek paziņots, ka te gul Kārlis, kas nodzīvojis 52 gadus, un ka pēc viņa sēro pakalpalicēji. Aiz viņa gul Justīnes, Mudītes, Alfrēdi un Miķeļi, arī dzīvojuši kādu tur laiciņu, un arī par viņiem sēro. Cilvēki apliecina savas sēras vienādi, vienā teikumā, visā kapsētā. Visur viens un tas pats: «Mīļo aizgājēju piemiņā paturēs dziļi sērojošie tuvinieki.» Ak šī vienveidīgā un baigā kartotēkal Izrādās, ka cilvēki savās kapsētās krustu un plāksņu pieminekļu kartotēkās pierāda piemiņas nabadzību. Vai arī aizgājēji bijuši tik vienkāršā formulā ierakstāmi. Iedomājieties tādu kartotēku, kurā uzzinām tikai:

- 1) vārds, uzvārds
- 2) mūža ilgums
- 3) piemiņā paturēs, dziļi skumst, sēro...

Ne zīmes, ne vārda, ne formulas, ne šifra, ka te aprakta vesela dzīve, vesela enciklopēdijai Sēro mājās, mīļo mātī

Gribēju tālajos laukos vēl iet
Klausīties dziesmas, ko cīruļi dzied.
Satumsa nakts,
Aplusa sirds.

Viņš gribēja, mēs visi gribam. Sēro mājās, mīļo mātī Bet te uzliec uz kapa sava dēla zvaigznīl Viņam taču bija tāda. Uzliec uz kapa viņa prieka kļiedzienu! Viņam taču bija tāds! Ja nebija, tad uzliec viņa dusmas. Te ir publiskā kapsēta, te es nāku pie

saviem mirušiem. Es gribu zināt, par ko viņš aizdegās svētās dusmās. Nu labi, viņam nebija ne zvaigžņota prieka, ne svētu dusmu. Tad varbūt viņam bija grāmatu tārpa vai futbolista azarts?

Tas jūta dziļi, un tas jūta stipri. Tam bija skaista seja, un tam bija skaista sirds. Tas dzīvē skaisti runāja, uzliec tam pieminēkli, kas līdzīgs katedrai, vai pieminēkli, kas ir viena atplesta mute, lai tajā var pielūdzēji nolikt savus vainagus un ziedus. Tas dzīvē kolekcionēja draugus, bet otrs — alus pudeļu etiķetes. Ierakstiet pirmajam pieminēklī ap viņa vārdu viņa draugu vārdus, un viņa draugi nejaunosies, ja vien tie nav māņticīgi. Nolimē otra kapu ar pudeļu etiķetēm, ja tā ir viņa dzīves būtība, tā vien. Ieiesim kapos kā milzīgā kaislību un domu izstādē, kurai uz vārtiem rakstīts lieliem burtiem CREDO. Kas ir Tautas saimniecības izstāde Mežaparkā pret šo milzīgo Visu Dvēseļu izstādi? Tikai nedzīvu viendienīgu, viengadīgu, vienmūžīgu priekšmetu kapsēta.

Tā es reformēju kapsētas. Es nodzēšu vārdus un uzvārdus, sēras un dzimšanas, miršanas skaitļus, jo tie neko neizsaka, un visa kapsēta kļūst vienāda. Lieciet ziedus tepat uz Jāņa vai Pētera, Andersona vai Šmeļova kapa, es saku ziedu nesējiem, vienalga, uz jebkura kapa šajā bezpersonības kapsētā, kur nulles ir nulles arī nāves priekšā. Redziet, piemiņas plāksnes ir tukšas.

Jūs tur uzrakstiet vārdus — viņa paša atrastos, izciestos, laimīgos un nelaimīgos, bet no viņa paša bauslības galdiņiem. Varbūt nošu rindas. Varbūt formulas. Varbūt skolnieku parakstus, kaut vai divus trīs no simta, kā nu kuram. Ierakstiet plāksnē viņa personības formulu, viņa dvēseles šifru. Jūs to nezināt?

Tad kāpēc jūs nesat viņam ziedus? Tikai tāpēc, ka tā klājas? Tikai paraduma un pienākuma pēc? Tad ierakstiet krustā: «Viņš man ieaudzināja pienākumu pienākuma pēc,» — vai: «Viņš man iemācīja paradumu viltot sirsnību.»

Bet varbūt testamentā viņš atstājis savu epitāfiju, zinādams, ka jūs viņa dzīvi nekad neesat sapratuši un viņa CREDO ne saprast, ne formulā iešifrēt nevarēsiet. Arī testamentā nav? Par nekustamo īpašumu ir, par dvēseliskajām kustībām nav? Tad es nezinu. Vismaz domājiet paši par savu testamentu, ko jūs rakstītu uz savas piemiņas plāksnes. Jo var gadīties, ka pēc 50 gadiem, kad jūsu stunda pienāks, socioloģijai būs jau tāda nozare — epitafalģija, kas studēs jūsu dzīves dokumentāciju — kādas sociālētiskas vērtības ir iešifrējamas jūsu kapu plāksnes rakstā un vai jūs esat glabājams kapsētā, šajā milzīgajā izstādē un bibliotēkā, vai aiz vaļņa, kā kādreiz pagāns, cilvēks bez dvēseles. Un tev piešķirs mūža mieru un mūžtgo dzīvošanu, tāpat kā tagad piešķir personālpensiju vai vienkārši pensiju, tikai tev būs jāpierāda, ka nākošajām paaudzēm var būt interese par to, kas ierakstīts tavā kapa plāksnē.

Es tevi saprotu, sieva. Viņš bija tavs vīrs. Un tas ir vienīgais viņa dzīves atfaisnojums. Jūs mīlējāt viens otru, bet jūsu mīlai nav pierādījumu, jums nav bērnu (un bērni jau arī ne vienmēr pierāda mīlestību). Es zinu, tu nevari ierakstīt aukstā akmenī — tās tirpas no viņa pieskāriena, to gādību par tavām dienām, — tas viss ir netverami aizgājis, izzudis, nepierādāms. Bet varbūt lai paliek tavi atspulgi melnajā plāksnē — no jaunības spožajām acīm līdz viņa nāves dienas izmisumam tavā vaigā. Mīlestība ir vislielākā vērtība — pāri atomzinātnei un astronomijai, un to visgrūtāk atstāt, pierādīt un iešifrēt. Taj nav savas zīmes. Tā ir par lielu jebkurai zīmei un visām zīmēm.

Rakstiet vienkārši un patiesīgi. Ja viņš bijis blēdis, nenošlēpiet to. Jo viņam ir bijusi kāda sava taisnība, kuru arī citiem svarīgi zināt, būvējot savējo.

Rakstiet neslēpjot:

«Viņš nekad neatdeva parādus».

«Viņam bija vairāk bērnu nekā tie, ko viņam dzemdējusi sieva».

«Zobu pastas tūbiņas viņa nespieda no gala, bet no vidus; rūgušpiena bļodā viņa karoti smēla no vidus, un visai viņas dzīvei nebija ne gala, ne malas».

Arī tā ir personības izpausme. Iss dzīves konspekts.

Viņnedēļ iestādīju ielas vidū rabarberu krūmu — starp divām baltām satiksmes drošības līnijām ielas vidū. Satiksme, protams, mūsu pilsētā ir karsta, laiks ir karsts, cilvēki nervozi un karsti, bet es sēdēju zem platajām, vēsajām rabarberu lapām — vēroju un pētīju. No malas viss ir labāk redzams: cilvēkiem pietrūkst vietas tāpēc, ka viņi steidzas. Tāpēc, ka steidzas, trūkst arī laika. Reizēm liekas, ka viņi skrien viens otram virsū tīšām. Tāpēc, kad man jāsteidzas, es nesteidzos. Es neskienu virsū atomam, jo molekulā ir tik daudz starpatomu telpas. Ir taču izdomāts, ka Galaktika var iziet cauri otrai tādai pašai zvaigžņu sistēmai, ja katra zvaigzne iet starpzvaigžņu telpā, otru neskarot — kā, jaucot spēju kārtis, kārts iet blakus kārtij. Tāpēc es sargos aizskart citus atomus, bet es eju starpatomu telpā. Tukšumu vēl ir tik daudz. Savādi, ka cilvēki to nemeklē, bet čupojas viens pie otra, viens otram klāt un virsū.

Tā es sēžu zem rabarbera lapas un domāju. Skrien nosvīduši karstajā tveicē. Bet ikviens no viņiem varētu taču iestādīt uz ielas savu rabarberu krūmu un zem tā atvilkt elpu. Nav laika... Bet vai jūs esat jau mēģinājuši?

* * *

Gleznas ir slepeni seifi, slepenas durvis uz Kautkurieni. No gleznu rāmjiem savās mājās es tīšām neslauku putekļus. Kad aiziet ciemiņi, es vēroju pēdas uz rāmja apakšmalas. Jā, viens ir bijis! Nē, divi, trīs! ir bijuši. Viens ir uzkāpis, sēdējis krāsmalā, pīpējis, taustījies kā gar stiklu un, nekur neticis, aizgājis atpakaļ. Otrs ir ticis līdz tam akmenim, mēģinājis to izkustināt; vēl var redzēt viņa kāju atspiedienu kurmja rakumā; skatījies pa durvju šķirbu šķūnī un, arī nekā neatradis, atnācis atpakaļ kafiju dzert. Trešais staigājis ilgi un meklējis. Tur pie tā akmeņa labajā stūrī ir zaļa lapa, tur viņš atspēries, novēlis akmeni un pazudis. Vārdu sakot, tai brīdī, kurā mēs runājām par to, vai Paula Putniņa «Zelta dievietei» ir kāda koncepcija vai nav, viņš jau bija no mums aizgājis. Ilgi pētī, kur viņš nācis atpakaļ. Bet neredz nekādas pēdas, katra krāsa savā vietā, katrs ožas mālējiens. Uz rāmja malas arī nekādu pēdu nav.

Vēlāk zvanīja viņa sieva: vai neesmu Jāzepu redzējis. Saku: — Esmu. Viņš, liekas, vēl ir gleznā, ārā nav nācis.

Viņa atnāk pie manis, pētām abi — zem kura akmeņa? Ne čiku, ne grabu. Izlūdzās viņu, neatbild.

Vakar laistīju puķes uz loga, skatos: sakustas gleznā akmeņu čupā viens pelēkais, izlien Jāzepe. Saku: «Laiķam sajauci gleznu ar Tsenību.» — «Kas sajaucis?» viņš saka. «Es? Pats tu te dzīvo gleznā. Tu nemaz nezini, kas tur ir aiz tā šķūņa. Es eju pēc mantām un vācos uz turieni. Neesi manu sievu redzējis?»

Pēc trim stundām ar četriem koferiem un lielu strīdēšanos viņi abi ar sievu pazuda gleznā aiz šķūņa.

No tās reizes mani nemiers moka, tā kā šaubas, tā kā sauktu kāds. Reizēm dzirdu Jāzepu ierunājamies, un tad atkal viss kļu.

Varbūt tiešām es pats dzīvoju gleznā, pats esmu sajaucis?

Uzskrēju stāvus gaisā. Nekas tā nekaitina kā mehānismi. Biju jau desmitiem reižu nolēmis, ka tiem nepieskaršos. Katra skrūvīte ir nolādēti aplama — te viņa griežas, te negriežas, griežas, kur nevajag, negriežas, kad vajag. Un nekad nevar saprast, kurai jāgriežas, kurai nav jāgriežas.

Pēc ilgjiem laikiem nolēmu parādīt viesiem paša filmētās filmiņas, sakārtoju projekcijas aparātu, lai viņš izbola atkal reiz savu objektīva spožo aci un iemet sienas ekrānā kādu auļojošu zirgu, siena stirpu vai ķiršu koku ar visām ogām. Lai triec Kazdangas ķirsi ekrānā tā, ka ogas šķīst un sarkana sula tek gar auduma malām. Kāda govš lai iet mājā pa manas sienas tapetēm, un tesmenis lai tai šūpojas kā kafedrāles zvans! Un lai jūs visi dzirdat tesmeņa dziesmu kā svētvakara zvanu zvanām: «Miers virs zemes, un cilvēkiem labs prāts!»

Beļ aparāta acs blāva un izdzisusi kā mironim, un neviena poga, ne svira to nespēj atdzīvināt. Un tad es pārskaitos un uzskrēja stāvus gaisā. Ak šie kaprīzie, nervozie, nestabilie ražojumi! Debilas ir viņu acis, un zaglīgi nesaprotamas viņu sviras. Kur viņu eksaktā noteiktība un precizitāte — kur?

Es, profams, atkritu atpakaļ krēslā un ne ar vienu nerunāju. Pateicu tikai, ka nedarbojas.

Beļ pat to man nevajadzēja teikt, jo tad tikai sākās:

— Nedarbojas? Nu tad jau nevajaga.

— Nedarbojas? Vai tad nevar sataisīt?

— Varbūt lampa izdegusi? Tu papētīji?

— Un drošinātājs? Ieslēgts uz pareizo spriegumu? Edvīn, paskaties tu, tu labāk saproti.

— Nē, nevajaga, nevajaga. Nevajaga bojāt cilvēkam nervus.

Es jutu, ka tūlīņ izspers manus drošinātājus.

— Viņš man tāds ir. Mums galīgi neveicas ar fiem aparātiem. Pilna māja, bet neviens nedarbojas.

To nu es negaidīju. Jo mums ar viņu bija norunāts, ka tādās reizēs viņa man pienāks klāt un iečukstēs ausī kādu no tiem 10 baušļiem par nervozitāti. Protī, man varbūt būtu pieticis ar atgādinājumu čukstus: «Nevar sasniegt pilnību it visā. Daži cilvēki dzīvo bailēs, ka viņi sliktāki par citiem. Viņu cenšanās piemēroties visaugstākajām prasībām bieži vien izraisa slimīgus traucējumus. Katra cilvēka talanti ir ierobežoti.» Un es būtu noplacis.

Es nesaprotu, kāpēc viņa reizēm tomēr aizmirst man to pateikt.

Tagad es jūtu, ka kaut kur tālu no manis aiziet mežs ar sarkanām brūklenēm un pasaules miers. Krēsls kā ērglis visu kāju nagiem ieķērās grīdā un es krēsla malās, un tā mēs turējāties, bet manas dusmas, jau švirkšķēdamas kā raķete, ieskrēja griestos un, sizdamās gar sienām, dzirksteļoja un dedzināja mani pašu neciešami. Tad viņa teica: — Lūk, tāds viņš ir. Tagad viņš uzskries stāvus gaisā. Neko nedrīkst pateikt. — Vēl kaut kādas baušļu druskas nodžinsktēja manā dzirdē kā izsists logs. «Nepaļauties dusmām!», bet bija jau par vēlu. Es eksplodēju.

Manas acis izskrēja cauri sienai, nokrita kaimiņu grāmatu plauktā pie Ērika Ādamsona portreta un palika tur degam kā divas svētlampiņas. Manas rokas iedūrās puķu podā kā divi kaktusi un apauga adatām, bet katra dūre kā sarkans ziedpumpurs draudēja pārplīst ārkārtīgā spēkā.

Mana kreisā auss norāvās un kā nikna austere ieskrēja manai paziņai mutē, un viņa to pārbīlī norija.

Mana mēle ietinās magnetofona lentē un sāka neciešami kliegt. Tad manu galvu sieva paņēma un ielika saldējamā skapī.

Kad viesi bija aizgājuši, es izgāju priekšnamā: drēbju paka-

ramie bija tukši, tur karājās tikai mans mētelis, savilcies, nokau-
nējies, mulķīgs un tukšs. Es jutos briesmīgi sadrupis, izkaisījis,
izniekotš. Un es sāku sevi vākt kopā. Tas bija grūtāk nekā eks-
plodēt. Rokas nenāca: es viņas sasprindzinot, vienmēr kādās
strāvās mokot un tirpinot. Es tās lūdzos. Acis nenāca: viņas gri-
bot skatīties pasaulē Ādamsona mierā un mīlestībā. Man neesot
brīvības. Es sevi darot atkarīgu no lietām, no sīkām lietiņām,
sīkumiem.

Es sevi darot atkarīgu arī no citiem cilvēkiem — savā pašmī-
lībā — un tāpēc nebrīvu.

Es lūdzos savas rokas un kājas, savas acis un elkoņus, lai tie
vēlreiz pulcējas, saņemtas un koncentrējas.

Tā es sevi vācu kopā — pa gabaliņam, pa loceklim, un, kad
es atkal jutu sevi kā cilvēku, es paņēmu lāpstu un uzraku vies-
istabu, lēnām, nesteidzoties, izbaudot katras velēnas sairšanu,
katru slieku sveicinot un sevišķi uzirdinot iemītos kājceliņus. Tad
istabas vidū izraku nelielu bedri un iestādīju tajā koku. Pirms
gāju gulēt, piesedzu vēl rakstāmmašīnu — ka negadās salna.
Pēc ilgjiem laikiem gulēju dziļi un saldi, jo tā tiešām ir skaista
dziesma «Stādīju ieviņu...»

«Stādīju ieviņu plāniņa vidū...»

Es jau esmu pieradis, ka mani vairs neņem par pilnu. Es neko noprofot apliecināt un ne par ko cīnīties. Var būt, ka tas ir tiesa. Mani nogurdina lielās lietas un norises. Es meklēju lielās norises mazajās. Pēdējā laikā es bieži eju uz tirgu. Mani jau tur pazīst. Kād es stāvu pie kāpostu mucām, tad man rādās kāpostu lauki. Kāpostu lauki ir zili, ne zaļi. Zili kā vizbulītes. Kāpostu lauki ir mana lielā mīlestība.

Puķu tirgus! Skaistuma, mīlestības un pārdošanās nostūris pasaules placī.

Rozes. Izplaukušās un pumpuros gaidošās. Man vienmēr jādomā, kāpēc cilvēki nepērk izplaukušās, visā skaistumā redzamās, bet ņem — pumpuros. Vai viņi ar prātu apsver ziedēšanas ilgumu un tā ietaupa naudu un laiku? Nevarētu būt. Jo arī citiem viņi dāvina rozes pumpuros. Cik man dāvātas rozes, tik es vienmēr par to esmu domājis. Neviena tantiņa pie puķu galdiem man uz to neatbildēja. Citai nebija laika, citai jautājums likās nenopietns, un daudzas jau nemaz nepazīst puķu dvēseli — viņas vienkārši pelna naudu. Bet viena no viņām bija kā silts saulgozis žogmalē. Man likās, ka viņa ir kā pati zeme, kur rozes aug. Viņai es pajautāju, un viņa atbildēja: — Cilvēki zina, ko dara. Ir cilvēki, kas ir redzējuši, kā zāle aug un saule rītos līgo. Ja tev nav žēl laika, tu redzēsi, kā roze plaukst. — Es paklaustīju viņai un vairs nežēloju laiku. Kā roze plaukst, es vēl neesmu redzējis, bet es jau esmu redzējis, kā kamolā savēlies ezis atritinās un aiziet savu taku; esmu redzējis, kā sēne aug, kā mīlējas dzeņi, un drīz es redzēšu, kā roze plaukst. Tikai nedrīkst žēlot laiku.

Gladiolas, nezīn kāpēc tieši gladiolas, man liekas kā mātes. Jaunās un pilnās — visa ziedu rinda kā mūžs līdz pumpuram galotnē. Un neapklusīs sula stumbrā, kamēr ziedu rinda kļūs arvien īsāka un īsāka un izbeigsies pēdējā ziedā — tas ir mātes spēks. Jebkura sieviete tā nezied.

Vasara ir ziedu zaļumballe. No dārzu dārzēm sabrauc puķes sevi izrādīt. Tas ir prieks par savu dzīvību. Zieds meklē savu patīcēju, zieda kāts savu vāzi. Tūkstošiem nopērk un tūkstošiem nozied tepat spaiņos, podos un kubulos. Bet neviens to neredz, un nevienu tas neuztrauc. Tā tam jābūt. Jo cik ziedu tad atrod savu patīcēju vasaras nakts zaļumballē? Un cik ziedu noziedēs šovasar nenogrieztu, nepaņemtu, lai uzziēdētu no jauna nākošpavasari? Un vai zieda sāpīgā ziedēšana līdz vītumam un vecmeiņībai arī nav ziedēšana, varbūt savā apjaukā un apskaidrībā skaistāka par citām ziedēšanām?

Man patīk vecmeitas. Viņās visu laiku kaut kas zied. Vai jūs tiešām neesat novērojuši, ka jaunas sievas ātrāk nomet savu apziedu nekā jau pavecās, neprecētās? Viņām dvēselē kaut kas ilgi zied, un vasara ir visu ziedu zaļumballe.

Bet maijpuķīte ir prostitūta. Jā, tā man liekas, kaut gan mūsu sabiedrībā tādu nav. Maijpuķītēs ir kaut kas aizdomīgs — gan tas, cik dārgi viņas sevi pavasaros pārdod, gan tas, ka bezkautīgi mirkšķina ar acīm, izdzinušas un uzplaucējušas savu skaistumu ar herbicīdiem un citādām ķīmikālijām. Man viņas nepatīk. Varbūt es spriežu pārāk bargi, varbūt viņas ir vienkārši skaistas un jaunas, un muļķes... Un vasara ir visu ziedu zaļumballe, un visas grib dejot.

Es eju uz telegrāfu. Šodien gribu nosūtīt tev to mazo cilvēciņu, par kuru runājām.

— Tādu telegrammu mēs pieņemt nevaram, — man saka. — Pārrakstiet, lūdzu.

Pārrakstu un teksta beigās uzzīmēju atkal cilvēciņu, šoreiz guļus — lai var noguldīt uz teletaipa lentes.

— Lūdzu, nosūtiet ar visu cilvēciņu.

Bet man atbild: — Tādu telegrammu mēs pieņemt nevaram.

Un tad reiz vienā telegrāfā, kad jau biju visas cerības zaudējis tev šo cilvēciņu nosūtīt, kad biju dzirdējis: «Ko tādu?» un «Kas vēl nebūst!» — es teicu, vēlreiz saņēmis drosmi: — Lūdzu, nosūtiet ar visu cilvēciņu.

— Cilvēciņu telegrāfs nepieņem, — man atbildēja.

— Es par cilvēciņu samaksāšu atsevišķi.

— Par cilvēciņiem nemaksā. Vai nu tos sūta par velti vai nesūta nemaz. — Un es jutu, ka viņa saprot, ko es runāju.

Lielā nopietnībā viņa pieņēma manu telegrammu, aizsūtīja, un, kaut gan es zinu, ka cilvēciņš palika uz papīra, kad visi burti aizlidoja elektroviļņos, — es tagad sveicinu katru sievieti, kas viņai līdzinās. Viņa mani saprata.

Pasaule ir pilna ļoti interesantu sakarību. Un gudru. Mēs zinām un pazīstam tikai dažas. Pašas parastākās, varbūt var teikt — pašas primitīvākās. Koks — saknes — zeme. Plāns — darbs — alga. Viņš — viņa — kāzas — bērns. Vai tāpat: viņš — viņa — bērns.

— Par ko domā nazis?

— Par griešanu.

— Par maizi.

Redziet, cik skaidri un vienkārši!

— Par ko domā laiva?

— Par peldēšanu.

— Par ariem.

Redziet, cik šī pasaule ir sasodīti funkcionāla!

Viens cilvēks man atbildēja tomēr saprotoši.

— Par ko domā nazis?

— Par spuldzi.

— ?

— Par spuldzi. Viņa ir tik spoža un apaļa...

Un patikšanā pats noklakšķināja ar mēli.

Ir dienas, kad lietas var sajaukt kā kārtis, visjuceklīgākajā nekārtībā, bet, paskaties — tās grupējas agrāk neredzētās kombinācijās, par kurām tev nebija ne jausmas: cepure, tava lepnā galvas sega, apgāžas otrādi, un kāds tajā met nabaga dāvanu. Viens vīrs ar elektrosūkni vienu ezeru pārsūknē otrā ezerā, tu ar peņģerotu nes atpakaļ, un jūs abi esat vienlīdz stipri. Peņģerots uzvar ūdenssūkni, akmeņi apvejas ar vēderu pret sauli. Skaistā zobbirstīte fīra cirvim zobus, tas smaida svētlaimīgi, bet tērauda vīle mirst vientulībā.

Tas tikai no sākuma liekas tā nesaprotami. Dzīvīvē tā ir, ļoti interesanti ir, un to visu var redzēt. Ir tādas dienas, kad var redzēt, — šķietami nesakarīgu lietu sakarību.

* * *

✓

Neko šajā pasaulē nevar dabūt tūlīt. NejedzTgi iekārtota pasaule. Neiekārtota pasaule. «Pagaidi,» saka. «Pagaidi, pagaidi.»

Gaidu ilgi un smagi. Gaidu trolejbusa parādīšanos. Gaidu, kamēr kartupeļi izvārīsies. Gaidu, ka tikšu debesīs. Bet nelaiz, saka: «Pagaidi! Tev vēl mūžs jānodzīvo.»

Pasaule dzīvo vienā gaidīšanā un vienā mudināšanā uz gaidīšanu. Māte gaida bērnu, skuķis gaida mīlestību, nopelniem bagātais gaida ordeni, moceklis gaida atpestīšanu. Pagaidi, pacieties. Un, kad tu cieties, tad apstājas laiks un kļūst — gaidīšana. Katrs laika mirklis kļūst laisks, inerts tūļa. Viņš gaida nākošo mirkli, bet — ačgārni, kāpjamijs atpakaļ. Lai tiktu tuvāk, ir jāiet klāt, nevis jāgaida šurpnākam. Saka: pagaidi, rīts gudrāks par vakaru. Aiz tā slēpjas tūļa — nedari šodien, ko var padarīt rīt. Tā atvelk rītdienu par vienu dienu atpakaļ. Vai nākotne ir milzīgs vēzis, kas atpakaļkāpdamies rāpjas pie mums?

Vai iesim uz nākotni, vai nākotne nāks atpakaļ uz mums? Pagaidi, nākotne pienāks klāt. Pagaidi, kad vārti skries ķert futbolbumbu un mērķis nāks šurp, lodi diedeiedams. Pagaidi! Pacieties! Pacieties. Neticies. Gaidi, un tavš laiks atnāks.

Jā, tā tavš zārks atnāks. Tas jau nu atnāks. Un tevi aiznesīs atpakaļgaitā.

«Labs nāk ar gaidīšanu,» saka fautas sakāmvārds. Hal

Tā ir interesanta tradīcija šai zemē. Cilvēku priekam. Ik gadus vecgada vakarā izlozē dzimšanas dienu loteriju. (Līdzīga loterija tiek rīkota pirms sieviešu dienas — marša sākumā.) Tev ir tiesības vilkt lozi, un tad tu izvelc laimīgo, un avīzes raksta un radio paziņo, ka tādā un tādā datumā svinēs savu dzimšanas dienu. Visā Latvijā to zina, ka šogad atkal vinnējuši ir trīs pilsoņi: vājstrāvu aparatūras ceha inženieris N., pensionāre S. un kāda meitene no Viļāniem. Vai citi trīs, kā kuru gadu.

Viņu dzimšanas diena tiks atzīmēta Rīgā uz plaši pazīstamas skatuves. Tevi godinās un apsveiks delegācijas (apsveicējos būs arī Valdības pārstāvji) — par to, ka tu esi. Ka tu labi strādā, ka tu esi godīgs cilvēks. Un, ja nu tu nestrādā un neesi nekāds godīgais, rīcības komisija tik un tā izzinās un izdibinās, ka tevī ir kaut kas labs un apsveicams. Jo pasaulē nav tik maza cilvēciņa, kuram mēs katrs nevarētu būt biedrs, draugs un brālis, kaut ko tādu teicis Fransuā Vijons. Tātad kaut kas jau nu tevī ir apsveicams. Teiksim, tu nekad neesi pametis grābekli plavā zaļiem uz augšu. Vienam ir stiprs krampis, citam — laba gaume. Viens ir tik attapīgs, ka smejas jau, pirms anekdote sākusies, otrs tik dievtaisns, ka trakam sunim nevar ceļu pagriezt.

Tevi sveiks un atcerēsies, ko tu labu esi darījis, un tu pats atcerēsies, ko tu labu esi darījis, un tev teiks, ka tu neesi veltī dzimis pasaulē. Kuram gan vajadzīgs vairāk kā tikai to — lai tev pasaka, ka tu esi ko vērts. Un tu esi ko vērts! Ja tavi draugi un radnieki to nepateiks, rīcības komisija izzinās, noformulēs un tavā jubilejā to paziņos — visiem, visiem.

Protams, ja tu negribi, lai tevi apsveic tavā jubilejā kā Tautas rakstnieku vai Nopelniem bagāto mākslinieku, tu vari loterijā nepiedalīties un svinēt ar savu sievu un bērniem, un veco-

māti. Es runāju par tiem, kas loterijā piedalīsies. Mūsu jubileju kalendārs kļūs daudz krāsaināks un bagātāks. It kā tikai mākslinieki, zinātnieki un citi diži ļaudis būtu tā vērti, lai viņu atnākušo vecumu apbrīnotu skatītāji! Tāpēc šī interesantā tradīcija šai zemē — gadījums tevī pacels uz plaukstu, noliks uz skaftuves un teiks: jauns viņš ir un neredzēts, vecs viņš ir un aizmirsts, parasts viņš ir kā visi mūsu ciemā, — nāc un pasaki viņam, ir taču viņš kaut ko vērts!

* * *

No kura stāva mēs runājam? Dialogus var iedalīt pa stāviem. Teiksim, pirmā stāva dialogs.

Pirmajā stāvā runā aklais ar aklo, kurlais ar kurlo, ēdājs ar ēdāju, gulētājs ar gulētāju. Te pieder runas par laiku un slimībām, par to, cik bērniņš gudrs un cik kaimiņu Jūle nekrietni izdarījusies.

Kāpēc daudzi cilvēki nevar sarunāties, iesāk un apklust? Pavēdiens pārtrūkst. Nav par ko runāt. Tāpēc, ka viņi runā katrs savā stāvā.

Viens runā pirmajā, otrs — otrajā. Ko var pateikt caur grīdu? Ko var dzirdēt caur griestiem?

Citā stāvā runā asāks prāts un lokanāka mēle. Te spēlē tenisu ar vārdu bumbiņām. Sītiens prasa atsitienu, atsitienu — pretsitienu. Te veikli servē un atņem, gremdē un bloķē. Te mīt ekvilibristi un vārdu žonglieri. Te aiz vārdiem slēpjas kā Goldoni komēdijās aiz puķu podiem. Te spēlē visticīnas. Vārdi flirtē, patskaņi koķetē, līdzskaņi amizējas. Te stāsta anekdotes. Rotājīgā gaismā spīd vārdu mānīgās mozaīkas. Vai šīs piparkūkas ēdis vai ar tām dekorēs eglīti? Vai šovakar runāsim kardamonu, kanēli un vaniļiju?

Kādā citā stāvā runā maizi. Runā pašcepto maizi. Vārdu, ko pats iejāva citos vārdos, pats gaidīja, kad rūgs. Pats lika uz lizes un šāva krāsnī. Jā, garoza ir atlēkusi, šoreiz garoza ir atlēkusi, bet aburā rūgst atkal un vairs neatlēks. Te runā arī akmeņus. Akmeņus, ar kuriem logus dauza, un akmeņus, ko pametā liek.

Te runā brezentu. Lai lietus netek cauri. Un, ja te runā mežģīnes, tad te runā arī adāmās adatas.

Un šie nav vienīgie stāvi, varbūt arī secība ir cita. Bet zini, mēle, ka vārds ir ikdienišķā maize, enerģijas nesējs, manas enerģijas nesējs, tev nesējs.

Kad man pietrūks spēka, vai tavi vārdi atnāks un man palīdzēs? Kad mani vārdi būs Jaira meitiņa, vai tavi vārdi būs Jēzus Nācarietis?

Vai tavi vārdi mani uzcelš no miroņiem?

* * *

Pļāpas ir nekaunīgi plēsoņas. Viņi aprij vājākos. Viņiem nepietiek, ka viņi cilvēkiem nograuž ausis, viņi lien pa auss spraudziņu iekšējā ausī, smadzenēs, viņi ir tārpi ābolā. Es pazīnu cilvēku, lielu pieaugušu cilvēku, kurš baidījās un neprata runāt. Visu mūžu viņš bija audzis starp pļāpām un neviens viņam runāt nebija ļāvis. Visu mūžu viņš bija piekrītot mājis ar galvu: «Jā — jā, jā — kāta' — nuja,» — klausījies un japāniski smaidījis. Pļāpas bija ielīduši viņa smadzenēs un iznīcinājuši viņa runas centru.

Pļāpas aprij bērņus. Ar to sākas. Vakar gadījās Alojā, stāvēju rindā pēc piena. Aiz manis stāvēja maza meitenīte ar mammu. Mammai bija jāsteidzas uz darbu, bet viņa sadistiski mīļi atkārtoja un atkārtoja: — Tu nopirksi oliņas. Un sierīņu. Vēl krējumu. Es tagad iešu uz darbu. Tad tu nopirksi oliņas, vai ne? Krējumu. Un neaizmirsti sierīņu. Man jāsteidzas. Te tev ir tīkliņš. Tu saprati: oliņas, krējumiņu un sierīņu. Sešas oliņas, vai ne? Izcepsim, sīpoliņi mums mājās ir, bet tu tagad nopērc krējumiņu. Kad atnākšu mājā... nu ja, tu jau man esi gudra, tas jau nav grūti; tikai trīs liefiņas: sešas oliņas, vienu krējumiņu un sierīņu. Es nu iešu, tu atceries: sierīņu...

Meitēns sāka raudāt: — Es nekā nesaprotu...

Par laimi, atnāca kāda paziņa, mamma badīgi uzklupa pienācējai, un abas aizgāja. Kad pienāca meitenītes rinda, viņa nez kāpēc nopirka trīs zaļus svaigus gurķītšus. Bērns izskatījās stipri nomocīts, bāliņš, tikai ausis sārtas un tādas kā nobijušās.

Pusapēstie bērni neskatās acīs. Kādreiz viņi ir skatījušies runātajā, bet tad nobijušies. Bērns acīs neskatās divos gadījumos: tad, kad pats ir nepatiess, un tad, kad otrs — lielais ir nepatiess. Viņš instinktīvi sargā savu skaidrību.

Viņam dusmas un kauns, un bailes feikt, lai jūs nelienat viņa ausī. Tad viņš skatās sānis. Bērni, kas skatās sānis, ir plāpu pusapēsti.

Nekas nav kanibāliskāks par plāpu skolotāju, plāpu pasniedzēju un plāpu lektoru. Viņi grauž no katedra, iemidzina un apēd.

Jau ilgu laiku mūsu republikā sabiedriskā doma, avīzes, radio, televīzija cīnās par to, lai plāpība tiktu uzskatīta par amorālu, antihumānu, antisociālu parādību — tādu pašu kā prostitūcija vai pseudoidejiskums, — bet nu beidzot ir pieņemts lēmums: bīstamākos plāpas izolēs, pārējos lokalizēs sabiedrībai nekaitīgākās vietās. Pirmkārt, stipri palielinās kafejnīcu skaitu. Despotisms un uztiepšanās ģimenēs, kuluāros, lekcijās un sapulcēs, dabiski, aizplūds uz šīm savdabīgajām atvieglošanās iestādēm. Katrā no mums mājā aprijējs. Katrs no mums grib otru pievārēt, piespiest klausīties un nomākt. Kafejnīcā, šajā mazajā arēnā, varēs sacensties mēlnesības skaistie gladiatori.

Nesen vecajā krematorijā blakus Meža kapiem iekārtoja labošanās darbu vietu plāpām huligāniem. Neparastas gan, bet ļoti iedarbīgas ir audzinošā soda metodes. Nosodītie lektori — plāpas lasa lekcijas tukšai zālei. Katedrai pretējā siena ir savdabīgs reflektors, kas visu lieki sacīto atbalso daudzkārt spēcīgākā skaņu pakāpē. Katrs liekvārds atpakajnācis trāpa kā sitiens, lieks teikums trokšņo kā fonētisks ložmetējs.

Pirmajā ārstēšanās stadijā visi pacienti tiek novesti līdz šoka stāvoklim, viņi sāk baidīties paši no saviem vārdiem, kļūst bikli un ieraujas sevī, gluži tāpat kā viņu kādreizējie upuri. Metodiskākie, pārvarējuši pirmo izbīli, sāk veidot savu valodu un domu cilvēkiem pieņemamu un atgriežas agrākajās darba vietās, bet daudzi pārējie paraksta saistībrakstu, apņēmdamies apgūt jaunu, ar cilvēka psihi tieši nesaistītu profesiju.

Principā līdztīgs ir ārstēšanas kurss ar magnetofonu. Vienu dienu nedēļā slimnieks apņemas nēsāt kaklā pakārtu mazu, citu acīm slēptu mikrofonu. Nākošā dienā slimnieks ierodas ārstēšanas iecirknī, kur speciālists parlarologs no ierakstītās magnetofona lentes izkopspektē ļaundabīgākos fragmentus, samontē hipnotiskā kompozīcijā un absolūtā vienatnē noslēgtā istabā liek klausīties to vairākas reizes pašam runātājam, līdz to pārņem nepanesama vientulības sajūta, tā pati atsvešināšanās sajūta, kas rodas katrā, ar kuru runā plāpa — no sākuma apnicība, tad vientulība, tad baiļu sajūta, ka šajā pasaulē nav cilvēku, nav neviena paša, un beidzot bezcerība un izmisums. Šādā ārstēšanā ar pašindi izstrādājas nosacījuma reflekss: kad cilvēks ir atkal sabiedrībā un ieraduma pēc sāk atkal plāpāt, sasniedzis kritisko intensitātes pakāpi, viņš pēkšņi un visiem klātesošajiem negaidīti pats no sevis apklusē. Apklusē un no spēles izstājas.

Saka: plāpāt, liet ūdeni. Bet — kas gan ir ūdens stihija pret plāpāšanas stihiju! Cik ir to, kas aizgājuši bojā no ūdens, — to rāda statistika. Bet, cik ir to, kam vairs nav dzīves viņu dēļ, — to statistika nerāda, baidās. Humānisma vārdā, visu neaizsargāto cilvēku vārdā, atbrīvojiet cilvēkus, pasargiet savus draugus, savus mīļos no tās briesmīgās vientulības sajūtas, kāda rodas, kad runā plāpa un nejēga.

Nav labdabīgu plāpu.

Ūdens plūdi aiznes ciemus un ielejas. Runu plūdus aiziet bojā kaut kas vairāk.

* * *

Sodien staigāju tikai pa šķautnēm. Šķautnes ir plakņu laužuma vietas. Rakstniekam visu mūžu jāguļ uz rakstāmgalda šķautnes. «Tad esi slāvēta — ar pieri, ar elkoņiem, ar ceļgalu mezgliem izbaudītā, kā zāģis krūtīs iegrauzusies — galda šķautnei!» Tā teica caur šķautnēm Marīna Cvetajeva.

«Svēts lai galdmalas asums, svēts!
Viņa svītru uz pieres man redz,
Manus elkoņus lemts tam griezt,
Kā zāģim krūtīs man ieēsties!»

Kad man apnīka gulēt uz rakstāmgalda šķautnes, es aizgāju pa citām šķautnēm. Es izlīdu pa jumta lūku un apsēdos korē. Kore ir jumta laužuma vieta — līnija starp labo un kreiso. Kas pa to staigā, tas redz abus jumta spārnus. Kore ir skursteņslauķu un mākslinieku līnija. Es sēžu korē, viena kāja man ir vienā jumta plaknē, otra — otrā. Vai tas nozīmē, ka es balansēju un divkosīgi žonglēju? Nē, es studēju divu plakņu robežu. Šķautnē satiekas divu plakņu mīlestība un divu plakņu naids; šķautne ir līnija, kas vieno, un līnija, kas šķir. Vējš no viena spārna un vējš no otra spārna te saskrienas un sagriežas virpulī. Dūmi no kreisējām un dūmi no labējām krāsnīm saskrien korē skurstenī un cīnīdamies izmutuļo debesīs. Un, kad ilgāk pavēro un pierod staigāt pa divu plakņu robežšķautnēm, tad var redzēt, ka tās nebūt nav tik taisnas līnijas — šķautnēm ir savi virpuļi un izliekumi. Arī savi kompromisi — pāri šķautnēm viena plakne pieņem otras plaknes rūsu.

Vēl interesantāk ir vērot divu šķidrumu robežu: kā tie satiekas, reaģē momentāli vai lēni difūzējas. Stundām varu skatīties, kā uz robežas satiekas tintes zilums ar ūdens baltumu, kā viņi

lēnām ieaug viens otrā, izlokās un figurējas. Pa labi zilums viendabīgs, pa kreisi baltums vienmuļīgs, nekādas kustības, ne skaistuma. Tikai robeža kustas. Robeža ir robežsargu un mākslinieku līnija.

Es vēroju robežu. Tur, kur upe ietek jūrā, tur satiekas brūnais ar zaļo ūdeni, jūras svaigais ar zemes svaigo.

Tur, kur vilnis izskrien liedagā, paliek līnija. Tā ir mākslinieka līnija, viņa mainās, un nekad nevar pateikt, vai atskries līdz tavām kājām vai neatskries. Vai: tu ej gar viļņa malu, tu skrien vilnim tuvāk un bēdz no viņa, it kā minēdams. Ja no malas skatās — tā ir bērnu spēle. Bet pamēģini noskriet vilni gar viļņa malu, un tu redzēsi, ka tā ir māksla.

Māksla nav saost medu medus podā, bet parādīt robežu, kur sākas medus smarža dārzā. Māksla saož bišu valstības vērtus.

Māksla nav ugunskurā, bet — parādi man to robežu, kur beidzas tumsa un kur sākas blāzmal Ēnas gar šo robežu staigā un mazi atspīdumi.

Parādi man to robežu, kur beidzas viens cilvēks un kur sākas otrs! Tā fotogrāfiskā līnija — drēbes, cepure un kurpes — vai tā ir viņa robeža? Vai cilvēks beidzas savu pirkstu galos?

Parādi man tās neredzamās robežas, kuras, viens otru sajuzdami, pāriet vīrieši un sievietes. Ne kāds ko teica, ne kāds ko dzirdēja, ne smarža ievīļņojās, ne pirkstiņš nepieskārs. Tad ar ko viņi aizskāra viens otru?

Vai tu esi dienējis robežsargos uz neredzamām robežām?

Frontes līnija, divu cilvēku tuvība, smaržu iesākšanās, šķidrumu sajaukšanās, politiskie strīdi, ideju cīņi — gar šīm robežām ir māksla. Un visos līdzenumos, visos tālumos, jūras un kalnu, sūnu un mežu vientulībā cilvēks vienmēr meklē kādu robežu. Jūra ir skaista ar savām šķautnēm, kurās kaut kas satiekas. Dullais Dauka

ir mākslinieks, un cilvēki ir dullie daukas. Jebkurā līdzenumā un tukšumā cilvēks meklē robežu, bet arī — jebkurā pārplīnībā.

Robežai ir mūžsena, ataviska, bet nezūdoša pievilksanas spēja. Tieši tā velk uz risku, uz sievieti, uz uguni, uz mākslu.

Vai tas vien neliecina, ka robeža ir lielo iespējamību līnija?

No jumtiem es uzkāpu kalnos. Es jutu, kā pievelk šķautne. Un, kad es stāvēju pirmajā šķautnē, tā pazaudēja pār mani spēku, un mani vilka nākošā šķautne. Cik es kāpu, tik es tuvojos. Un pirms katras šķautnes es jutu, ka man kāpj kāds no otras puses pretī. Katrā šķautnē mēs sadraudzējamies, un katrā nākošā šķautnē viņš kāpa man atkal no otras puses pretī. Protams, tur nebija neviena miesiska cilvēka, bet tā bija nojausma par cilvēku. Es kāpu augstāk, un, jo mazāks no augstuma izskatījās cilvēks lejā, jo vairāk es izjutu, cik viņš var būt liels. Katrā šķautnes robežā es satikos ar šo sajūtu. Katrā kāpienā lejup mēs izšķīrāmies, bet katrā nākošā vēl augstākā šķautnē atkal satikāmies.

No sākuma man bija bail, ka var notikt tā, kā bija rakstīts: «Tu kļūsi vientulīgāks gads pēc gada...» Bet es nekļuvu vientulīgāks. Jo, kad es noguru šaipusē, es redzēju, ka viņš no viņpusēs ir jau uzkāpis, noslauka sviedrus no pieres un mani gaida. Es nekļuvu vientulīgāks. Jo, kad mēs stāvējām pēdējā šķautnē, viņš teica:

— To, ko mēs abi varam, to viņi visi var. Ir vērts kāpt atpakaļ lejā.

Es nokāpu no kalniem, un man ir daudz draugu, man pat liekas, ja es nebūtu šķautnēs kāpis, ja es būtu ar viņiem diendienā kopā pa apaļumu gājis, man viņu nebūtu tik daudz.

Sevišķi es tagad mīlu nažu rijējus (tādus kā Ojāru Vācieti, piemēram), katrā ribstarpā viņam spīd pa nazīm. Mans sapnis ir ļoti faķīrisks: es gribētu pastaigāties pa visasākajām šķautnēm — pa nažiem. Jākoncentrējas, jātrenējas. Vasarā basām kājām

staigāju pa čiekuriem. Ziemā izberu čiekurus uz seģenes istabas kaktā — kad nenāk miegs, es pa tiem mīņājos. Sieviešu dienā dāvinu tikai šķautnainas parfimērijas pudeles. Pienu pārku prizmiskajās paciņās. Negribas lasīt dzejoļus no apaļajām katedrām, bet, ja tieku stūrainajās, — esmu priecīgs par katru katedras šķautni. Joprojām gribu pateikt, kas ir rakstāmgalds, bet dzejniece caur šķautnēm jau pateikusi:

«Svēts lai galdmalas asums, svēts!
Pierē iespiestu svītru man redz.
Manus ceļgalus lemts tam griezt.
Kā zāģim krūtīs ieēsties.»

Tagad jaunajām gultiņām ir zemi gultsgali. Gulēt ejot, atspiežu pakausi pret gultgala šķautni. Tad rādās sapņi — asi kā giljoņi.

MTlu nažu rijėjusi

Jūs esat vietu ierādītāja? Jā, lūdzu, salīdziniet — biješu un vietu numuri sakrīt. Jā, šī vieta ir aizņemta, tur sēž mans gars. Redziet, rakstniekiem un māksliniekiem piešķir papildu dzīvokļa platību. Kā jūs domājat — miesai vai garam? Palūdziet, lūdzu, lai šī pilsoņe tur nesēžas, viņa to nospiedīs, viņa izspiedīs garu manam garam.

Es, protams, varu paņemt savu garu atpakaļ sevī. Tie ir ļoti ērti cilvēki, kas dzīvo ar savu garu sevī. Viņiem ir savs puķu dārziņš sevī, sava revolūcija sevī, sava bībele sevī un savas karātavas. Man tas viss ir tagad ārpus sevis, blakus, tas tikai tā skata pēc ir mētelis. Būtbā tas ir mans puķu dārziņš, revolūcija, bībele un karātavas. Kāpēc gan mans gars ārpus manis nevar izskatīties kā mētelis? Jēzus Kristus gars esot bijis ārpus viņa kā nimbs ap galvu, Majakovskis nēsājis pakārtu zaļu gurķi kaklā un savu garu ārpus sevis ņēmis līdz kā mākonim biksēs. Kāpēc lai mans gars nevarētu parādīties mēteļa veidā un sēdēt man blakus kinozālē, teātrī, prezidijā?

Starp citu, pilsoņe, jūs mani izspiedāt arī no tribīnes. Toreiz, kad es no tās runāju, jūs iespraucāties katedrā, it kā manis tur nemaz nebūtu. Jūs bijāt ļoti miesiska, jūs runājāt tikai par miesas produkciju, miesas perspektīvu, elpojāt ļoti miesiski, tā, ka man pietrūka elpas, un es aplusu. No tās reizes, kad es tagad ieraugu katedru, man tā liekas kā siļķu muca, kā gurķu muca, kā kāpostu balļa. Jā, jūs apgurķojāt un apsiļķojāt tribīni. Es tagad sāku no gala — apdvēseļoju siļķu mucas un gurķu ballas.

Un turpmāk es visur aizņemsu divas vietas — es un mans mētelis, kas ir arī mans gars un mana otrā dvēsele.

Tikai mieru, neuztraucies, sēdi mierīgs! Jo tev ir tiesības. Pilsoņe nesaprof.

* * *

Mācos to mākslu — dzīvot ar visiem pa draugam. Kaimiņu puikas piekāva manējo, negribas tāpēc ar kaimiņu naidoties, pie-teicu puikam, lai piekrīt un nestrīdas. Taisnība, ka vista bija pirmā. Vistai prieks, ka es viņu cienu. Bet ola arī bija pirmā — tur es viņai piekrītu, un ola mani uzskata par saprotošu cilvēku. Šī? Šī ir ļoti jauka glezna! Bet no otras puses... man jums jā-piekrīt, ka ne visai... Jūs mani pārliecināsi, jums būs vēl tais-nība.

No vienas puses un no otras puses, tā un šitā. Pamēģiniet: no vienas puses un no otras puses. Piekrīti, kad jūs ieejat veikalā un kad jums teic, ka Rīgas balzama nav. Bet balzamu var dabūt... no otras puses. Piekrīti, ka tiem no otras puses arī ir taisnība. Taisnība ir vieniem, ir otriem. No kuras puses nauda ir nauda? No cipara puses vai no ģerboņa puses?

Piekrīti, ka saule tikpat skaista lec, cik skaisti noriet. Piekrī-tiet, ka tur, kur saule ir tagad, — vienam tā lec, vienam noriet. No vienas puses un no otras puses. Taisnība lampai uz galda, un taisnība tumsai kaktā. Taisnība tiem, kas teic «smird», un taisnība tiem, kas teic «smaržo». Ķiploks, piemēram, vienam smaržo, bet otram smird. Jūras aļģes vienam smaržo, otram — smird. Tāpat zirgi, siers, odekoloni, «baltie ceriņi», «landīši». No vienas puses un otras puses. Šausmīgi daudz taisnību. Nojukt var, ja nav savē-jās.

* * *

O, kad cilvēki grib ēst, tad viņi rāda savas iekšas. Viņi rāda savu kuņģi, un tas ir tik pretīgi. Kad viņi ļoti grib ēst, ar kādu jaunu tgnumu viņi kliedz uz saviem bērniem un tuviniekiem, ar kādu neiecietību. Nerunājiet ar ierēdņiem, ja viņam jāsteidzas pusdienās. Viņš uzsviedīs galdā savu māgu blakus portfelim un kliegs uz jums un sacīs: — Vai jūs neredzat?

Nerunājiet ar savu vīru, negaidiet no viņa labu vārdu, kad viņš ir nokavējis pusdienas. Neejiet viņam klāt. Pasviediet pa gabalu viņam nažus un dakšiņas, karotes, salvetes, bļodiņas, un viņš tās norīs. Dziediet lielo sekretācijas himnu, līdz viņš nomierinās. Un tad viņš sāks smaidīt un būs kā visi cilvēki.

Kad jūs stāvat rindā, nepazaudējiet sevi! Rindā stāvat, cilvēki sevi pazaudē. Ar kādu pretīgu kuņģītību, ja viņiem atļauj, viņi tausta pirmos tomātus, gurķus un gaļu uz galdiem tirgū. Ak dievs, kā tie pārvēršas rindā, kad kastē vēl paliek tikai 5 kilogrami banānu. 10 kuņģi sāk uztraukties, 10 kuņģi sāk domāt, apskaut un neieredzēt. Sasprigst 20 elkoņi. Nav vairs filozofa, nav vairs prokurora, nav vairs dzejnieka. Neļaujiet kuņģim domāt! Atkal un atkal sevi pārliecināt, ka tā nav viņa darīšana. Neatļaujiet, jo viņš tālu aizdomājas — tālu, tālu atpakaļ, līdz ilknēm.

Kuņģis zina, ka viņš ir bijis pats pirmais filozofs. Pēc tam viņu mēģināja pievārēt Prāts un Sirds. Bet Kuņģis parādās pasaulē ar jauniem karogiem, jauna armija atkal sacer jaunu bauslību.

Stāvi klāt, mans Skaidrais Prāts, nebēdz, mana Labā Sirds, man šodien atkal jāiet rindā stāvēt.

Geniāls ir vanags, kas stāv debesīs un nekustina spārnus.

Geniāls ir tas mākslinieks, kas rada pārlicību, ka cilvēka spējas ir neierobežotas. Dzied Gjaurovs. Lido Zeiferte. Lido daiļslidotāja. Publika neelpo. Punkts, aplausi. Prasa: lido vēlreiz! Viņa lido. Tikpat viegli. Publika neelpo. Aplausi. Vēlreiz! Un atkal viņa lido, un atkal viņa ir bezgalīga. Viņa var visu, es neredzu akmeni, pār kuru viņa kritīs. Tā strādā mākslinieks. Lai neviens nenojaustu, kur ir viņa spēju robeža. Lai es varētu ticēt viņa un tāpēc savu spēju visvarenībai. Lai es nezinātu, cik tas grūti — tur deļotājai uz skatuves, tur tai mātei ar desmit bērniem, tur tam vīram, kas svaru stieni ceļ kā jokodamies.

Tāpēc skumji skatīties, kad svarcēlājs stieni spiež un nolaiž atpakaļ. Kad daiļslidotāja lec, saspīlēti baidoties, nokrīt vai tikko noturas, viņa rāda man cilvēka spēju robežu. Kad māte kliedz uz saviem bērniem, viņa man rāda savu spēju robežu. Viņi saka man: tālāk nav kur iet. Ar to viņi noliedz sevi. Un noliedz mani.

Mēs nezinām, cik grūti ir vanagam, kas stāv debesīs un nekustina spārnus. Vanags to nerāda. Un mums tas nav jāredz.

O, dziedātāja, nerādi mums savas diafragmas mocīšanos!

Jūtu sava prāta aprobežotību. Jūtu kādu centru, ap kuru pinos. Jūtu kā govus savu ķēdi. Jo vairāk un nervozāk skrīenu ap mietiņu, jo ķēde tinas īsāka. Gribu iet, ganīties, izvēlēties, bet ķēde nelaiž. Pie mieta nav izvēles. Nograuzu visu līdz zemei savā aplī, bet tālāk netieku. Es pat nezinu, kas tur ir — tālāk. Esmu smieklīgā stāvoklī: izlien kurmis no zemes un man saka: «Jauka gan tā tava pļava, vai ne? Sevišķi tajā meža ielocī.» Ko lai es viņam atbildu? Kauns teikt, ka es savā pļavā tālāk par ķēdi neesmu bijis. Es tikai māju ar galvu — lai saprot, kā grib.

Bet reizēm negaidot uz mirkli iezibas tālums. Es varu ieiet olā, to nesadauzot. Es ietieku seifā, to neuzlaužot. Pasaule top smalka un elastīga. Vakar roka nesniedza līdz ābolam zarā, šodien es to aizsniedzu kā spēlējoties. Vakar i nedomāju par to ābolu galotnē, šodien jūtu, kā mana roka kļūst tālāka un sniedzošāka.

Bet tad man uznāk bailes, ka tā kļūs pārāk smalka un notrūks, un es atrauju roku atpakaļ. (No kurienes man šīs bailes būt smalkam un tālam?) Tikai smalkais ir tāls un sniedzošs. Un es atkal jauju, lai roka sniedzas, cik var smalka, cik var tāla: tajā galotnē ir ābols! Mana roka kļūst arvien smalkāka, drīz tā lidos kā zirnekļu tīkls rudens rītā. Un tad kāds saka: — Tā jau nav roka. Tāda jau nav roka. Vai tad tāda ir roka? Ar tādu taču neviens nestiepijas pēc ābola. Tāda nemaz nedrīkst būt roka.

Bet es labi zinu, ka roka var būt tik smalka — gandrīz neredzama, gandrīz nemanāma, tikai nojaušama. Es zinu un neklausos, ko man saka, es stiepijos pēc ābola, tūliņ tas man būs, bet tad jūtu — smalkāks būt es vairs nevaru. Tā ir robeža. Un tā ir tik sāpīga sajūta. Es atkal jūtu savu aprobežotību. Ja vēl

tālāk es stiepšos, mana roka notrūks. Es nevaru aizsniegt ābolu galotnē.

Tāpat — ar redzi. Tāpat — ar smaržām.

Manas nāsis ir vijole. Kā viņa spēlēja tajā pērkona naktī, kad dziedēja jasmīni! Es sajutu to smaržu, kas ir līdzīga Jāņu dziesmai, — tā smaržo vīstošās meijas.

Skaistas dziesmas spēlē manas nāsis. To pazīstamo popuriju no dillēm, kartupeļiem un laidara. Darvas un reņģu, un gumijas zābaku smarža nāk no jūras. Kāzu dziesmas — no mirtēm. Un no kapsētas celiņiem — kapātu skuju dziesmas. Smaržas pamazām kļūst smalkākas. Sāk smaržot cirvis: pēc sveķiem, jā, bet vēl kas cits ir viņa biogrāfijā, liekas, ka viņš ābeles cirvis — kad? Kāpēc tādu grēka darbu? ...

Smaržo lietus pilieni ... (Bērni neprot noturēt medu uz maizes, tas tek nost mirdzošām lāsēm ...)

Ķiršus mēs bijām jau pārēdušies. Tu vairs nevēri muti vaļā, un es ar varu izšķaidīju sulīgu ķiršogu uz tavām lūpām ...

Reiz es iegāzu — un es nenožēlojuļ — kādam pilnu alus glāzi gīmī ...

Diviem draugiem bija draugs. Viņam bieži nāca asinis pa degunu. Tā ir tā briesmīgā slimība, ko pazīst pasaule kopš Nagasaki. Viņam nāca asinis pa degunu ...)

No tā visa kaut kas iztvaikojis smaržo lietus lāsēs. Kad lietus līst, tad smaržas manās nāsīs spēlē polkas, noktirnes un vecus reinlenderus.

Smaržas pārvēršas skaņās, un skaņas pārvēršas smaržās. Naktīs dzied lauvmutītes.

— Nevar būt, nevar būt! Tas ir nenormāli! Tā ir slimīga iedomal

— Nevar būt? Nu tad pārbaudiet — izgērbieties pliks un

izejiet lietū! Vai tad nesmaržo pilieni un visa peļķe kā ģimene
vai kā tauta, vai kā cilvēka dzīve?

Vai tad baravika nesmaržo kā baritons? Vai tad krimildas
smarža nav alts, vai tad pūpēži nav soprāni? Un vai gailene ne-
dejo kā balerīna?

Suņu rējieni naktī un tālumā atgādina tulpes.

Skaņas ir tik klusas kā skudru soļi mežā. Smaržas ir tik smal-
kas kā sēņu micēļi. Es jau jutu, kurā vietā sēne no sūnām iz-
līdīs, un gaidīju. Gandrīz jau sadzirdēju skudru smieklus aiz
upes. Gandrīz jau aizsniedzu egles ciekuru debesīs. Pusceļā sa-
bijos: vai tikai tas nav nenormāli, Atnācu atpakaļ septiņkrāsu
pasaulē. Do-re-mi-fa-sol-la-si-do. Do-si-la-sol-fa-mi-re-do. Do-
re-mi-fa... Garlaicīga kāpaļāšana.)

Visi mēs esam pudeles un kārbīņas, burkas un afišu stabi. Visus mūs aplīmēja, aplīmē un aplīmēs — sabiedriska paradumība. Jo etiķete ir cilvēku pazīšanās zīme: tev ir plats gabardīna mētelis — tu esi savējais; tev ir tetovējumi uz rokām un krūtīm — tu esi mūsējais; tev ir ģitāra un pinkaini mati — tu esi mūsu puika. Tu esi džentlmenis, tu esi nelga, tu esi snobs, un tu esi pilsonis. Citus pazīst pēc importa apģērba gabaliem, pasaules modes saules brillēm, cepurēm, kamzoliem un bikšuriem. Citiem ir nekur nedabūjamās dārgas zvērādu cepures.

Bet pienāk laiks, kad tu kasi to visu nost un kļūsti tīrs, kā no sākuma bijis.

Es ilgi mocījos. Es biju pieņēmis no jums etiķeti. Es biju ilgi bijis pacietīgs, es biju ilgi sēdējis pie viena galda ar jums un baidījies pakustēties. Es biju baidījies, vai mana kaklaseite nav kādam likusies šķība. Es biju baidījies, vai man elkonis nav ielikts jūsu salātos.

Biju nobijies, vai tikai žaketei visi pogcaurumi pareizi aizpogāti (tagad es pigu iespraužu pogcaurumā).

Pievilkta kreiso kāju, puisīt, un paklanīties; lūdzot uz deju, neiet pāri zālei; dāmai roku skūpstīt; pīpēt pīpi kā Ērenburgam; nepārtraukt runātāju un klausīties ar cieņu. Un es klausījos. Zobus griezdams. Mokās stenēdams. Līdz izmisuma septītajiem sviedriem. Baidījos piecelties un aiziet. Baidījos gāzt šim pa plecu, lai polsteri izmežģījas (Tev ir svēši vārdi, vecīt, vai tu neesi tos zadzis?), baidījos nokrist zāles vidū kā epilepsijas lēkmē un izmisīgi raustīties, kad tu runā. Baidījos pateikt, ka ķīselis saliets tavā taurē. Vai tu pats nemaz nedzirdi, kad tu spēlē šo maršu?

Visu laiku es baidījos, nu es saku: — Ej ellē!

Es biju skaista, mirdzoša pudele! Tad mani aplīmēja etiķetēm,
un saule vairs nemirdz manā stiklā.

Lēni plēšu nost etiķetes. Jūtu vēl etiķetes līmi uz ādas, bet
drīz būšu brīvībā.

Mana naba ir tikai mana naba, kāpēc man jāļauj līmēt etiķeti
uz nabas?

Bērns piedzima plīks. Pēc tam viņam uzlika zilu micīti gal-
vā — tādu puikam, un sārtu micīti galvā — tādu meitenei. Kaut
gan tāpat bija redzams, ka puikam ir tas, kas puikam pienākas,
un meitenei, kas meitenei.

Pēc tam līmēja citas etiķetes.

Jūtīgākos etiķete nobendē. Es atceros, kādreiz pie eglītes
viscaur aplipināja ar staniolu zēnu, iztaisīja par eņģeli. Cilvēks
elpo ar visu ķermeni, ar visu savu virsmu. Bet viņu aplīmēja
tā, ka pietrūka elpas. Viņš pagība, neviens nezināja, ko ar viņu
darīt. Kad viņš bija nosmacis, atnāca ārsts un teica, ka zēns par
daudz aplīmēts. Bet eņģelis bija jau miris.

Visi mēs esam pudeles, burkas un afixu stabi. Visus aplīmē
un aplīmēs. Paradumība? Nepieciešamība? Es runāju par dialek-
tiski otro nepieciešamību — kasīt nost.

Neviens nestrīdas ar sevi. Visi strīdas ar citiem. Upe strīdas ar krastiem un akmeņiem. Vanags strīdas ar vēju. Viena mēle ar otru mēli. Acs pret aci un zobs pret zobu. Bet nav zoba, kas — pret sevi, un acs, kas — pret sevi.

Kas ar sevi nestrīdas, kā tas prātīs ar citiem?

Grauzīs. Tas neprātīs strīdēties, bet grauzt. Upe grauzīs krastu, ķirmis galdu, suns kaulu un cilvēks cilvēku. Tā būs tā lielā grauzēju armija, kas ar sevi nestrīdēsies.

O, es saprotu, ka upe krācēs ar sevi nedrīkst strīdēties — tad viņa neuzvar. Zobs nedrīkst ar sevi strīdēties, kad pret zobu, — tad neuzvar. Acs nedrīkst sevi apšaubīt, kad viņa grib aizdedzināt — tā savu spēku zaudē degpunktā.

Bet — pirms! Bet — pēc!

Pirms krācēm lēni griežas atvāri: vai tur upe nedomā? Un pirms tavas acis uzvarēja cita acis, vai viņas ar sevi nestrīdējās?

Nestrīdējās? Tad tu esi muļķis. Un tava uzvara ir muļķa uzvara.

Kad upē nav atvaru, kad ūdens ir remdens, kad alus ir novadējies un cilvēki ar sevi nestrīdas, uzvar muļķi. Nešaubīgi. Nešaubāmie.

* * *

Mēs aizbrauksim 11.48. Un nekad te vairs neatgriezīsimies. Šī vieta atņēma man laiku, atņēma man $n+1$ gadu. Un metodiski — pilienu pa pilienam, sekundi pa sekundei atņēma man gribu. Šī vieta ir noburta. Te visi tikai piedalās. Te visi ir nolemti tikai piedalīties. «Tev ir tikai jāpiedalās,» man teica. Un es piedalījos. Es piedalījos, dalījos un atkal piedalījos. Un, kad es atkal biju dalījies un piedalījies, es vienu dienu jutu, ka es esmu pārdalījies. Pēc tam — ka esmu sadalījies. Kaut kas no manis bija atdalījies, kaut kas būtisks, kaut kas atdalījies, nodalījies, aizdalījies.

Un tad es lūdzos atpakaļ sevi pa daļiņai. Es teicu: «Es esmu piedalījies. Te kaut kur jābūt manai daļai.» Bet neviens nezināja pateikt, kur ir mana daļa. Un neviens nezināja pateikt, kur ir viņa daļa. Visas daļiņas bija pazudušas, sadrupušas un aizplūdušas. Dalīšanās bija notikusi, bet nebija radusies ne jauna amēba, ne jauns cilvēks; ne jauns akmens, ne jauna mīlestība! Un tad es sapratu, ka tālāk piedalīties vairs nedrīkst.

Nevajag piedalīties, bet pievienoties.

Bet, pirms pievienoties, vajag pieseņoties, nopatoties, un tikai tad. Un tikai tad sakopoties, nokopoties, caurkopoties. Savienoties, novienoties, caurvienoties.

Bet šī pilsēta ir noburta.

Šī pilsēta prasa tikai piedalīties, tikai piedrumstaloties, tikai piesmidzināties. Papilināties. Papatēkļoties. Padrumstaloties, pamigloties, pasmidzināties.

Mēs aizbrauksim 11.48. Varbūt ir kāda pilsēta, kur prasa vairāk.

Pērkons staigā apkārt un tuvāk nenāk. Klusums — kā izpuvusi serde vītolā. Pērkons visapkārt — kā sulas koka ārkārtā. Pērkons kā čaula apkārt dzīvībai olā.

Man nav vairs spēka plīst no iekšpuses uz āru. Plēsiet mani no ārpusēs uz iekšu!

Es esmu tukšs kā jaundzimušā plaušas pirms elpas. (Iekliezies manī, gaisl!)

Es esmu tukšs kā kaps pirms nāves. (Piepildi mani, smilts!)
Es esmu zemes sauja zem debess. (Sper manī, pērkonl!)

Pērkons staigā apkārt un tuvāk nenāk. Klusums kā pensionārs mirst bez darba. Bezmiega naktī slimais gaida miegu.

Tuksnesī beduīns mirst no slāpēm. Birzī kliez vālodze. Sausumā zemdega. Pērkons staigā apkārt un tuvāk nenāk.

Atveru logus un durvis, bet nav caurvēja. Noceļu jumtu un izsviežu lūgšanu gaisā kā balodi — noķer viņu, ja tu esi vanags!

Izsviežu lūgšanu gaisā, kā vanagu — nosper viņu, ja esi pērkonsl!

Neatbild...

Dzērāj, tu izslāpušais, tu izdegusī rīkle. Ko tu dari, kad tev nav ko dzert, kad rokas tev dreb, bet pērkons iet apkārt?

Sieviete saldā, kā tu to pārvari, savu kautrību? Ko tu tad dari, kad, gūlusies zālē, tu lietu un pērkonu gaidi, bet pērkons iet apkārt?

Sper manās rokās, pērkon, lai tās aizdegas — es tavš karavīrs. Manas rokas — tavas lāpas. Lai viņās sadeg un pierāda, ka tu esil!

Neatbild...

Velies no kalniem kā sarkana bumba, izdzēs mēnesi šonakt,
iegrūd mākoņus aizā un uzliec tiem kāju uz rīkles!

Klusums.

Pērkon, tu lielais, es mazais, lūdzu: — Saki, būs vētra, un
iesim, un manas rokas tu aizdedzināsi.

Klusums, klusums, klusums.

Un nokrīt akmens no kalnu augstuma man pie kājām. «Iztiec
šoreiz.»

Jau kuro, kuro (pērkon, iet apkārt) reizi.

Uztveres prieks. Zaļas krāsas prieks. Uzlikt bērnam roku uz galvas.

Gulbji lido pa diviem. Dzeguze kūko vientulīga. Mazs vējiņš skrien pa ceļu, sagriežas virpulī un uzrauj putekļus gaisā. Pilns mēness eglēs, pilns mēness logā, pilns mēness sirdī, visu nakti.

«Kalni ir ļoti tālu,» es saku. «Kalni ir ļoti tālu, tur nevar aiziet,» es saku sev.

Balta mana māmuliņa, balta bērniņa, baltās akācijas zied; uz visiem kociem mežā balts guļ sniegs; baltā dzīve, vai no tevis man balti mati?

Mazs bērniņš sēž restorānā. Mazs bērniņš sēž restorānā uz trešā krēsla, tēvs ar māti dzer vīnu. Mazs bērniņš aizmiegs, nokrīt no krēsla un raud.

Ja ir tāds jēdziens «uztveres prieks», tad jābūt arī jēdzienam «uztveres bēdas».

Nevaru pateikt «jā», nevaru apgalvot. Redzu mazu tārpiņu paradīzes ābolā. Starp tūkstošiem «jā» kāds nēvārdiņš mirkšķina man ar aci. Mana uztveres nelaime — ka es redzu viņu. Viņš saka: «Tu mani redzi, nenodod.»

Kaut kāds nelaimes tuvums ir favās acīs, bet tu smeļies un esi laimīgs, vēl nekā nezinādams. Man gribas tev to pateikt, bet negribas sāpes darīt.

Lieli godi ar mazām cūcībām — gribas pateikt, bet negribas svētiskus izjaukt. Mazs nēvārdiņš mirkšķina ar aci: «Nenodod.»

Un es nenododu. (Bet vajadzēja nodot. Jo tas «nē» ir maiņīgs — viņš godina savu varoņu pieminekļus, bet neciena varoņus.) Es nenododu, un tā es kļūstu līdzdalībnieks. Manas uztveres bēda, ka es viņu redzu, bet mīļā miera labad izliekos neredzam.

Šis vīrs nogalinās viņas smaidu. Es to sadzirdu kāzu maršā. Ko jūs lūdzāt mani savās kāzās? Kāpēc man tas bija jāzina, ja nedrīkstu jums to pateikt?

Lielais «Jā» mazām nēplaisām plaisā.

Es to redzu, tās ir manas uztveres bēdas. Lielajā pagrabā pašā vidū treji kartupeļi pūdē citus. Es viņus redzu. Man viņi neiziet no prāta.

Es redzu un nevaru priedāties. Nevaru arī aizbēgt. Jūs neļaujat. Mans uztveres prieks ved mani projām, jūs nelaižat. Atkal es nokrītu no putna ceļa debesīs pie suņu būdas sliekšņa un aplieku sev ķēdi ap kaklu: sargā māju, sargā savējos.

Mani redz, nenodod.
Kaut kāds veimiet tuvars ir tāvā acs, bet tu smieji un esi laimīgs, vēl neizredzēdams. Man grūdas tev to pārliekt, bet nepādas tāpat darāt.
Lielī godi ir manām cūkām — grūdas pārliekt, bet nepādas svātkus izlikt. Manas nēvārdnīcā mīkstina ar sēp. Nenodod.
Un es nenododu. Jūs veidzātsis nodot, jo tas nējs ir nējs — viņi godina savu vārdnīcā, bet nējs nējs vārdnīcā. Es nenododu, un šis es kļūstu līdzāpārliekt. Manas nē-
ivores bēdas, kā es viņu redzu, bet mājā mērs jābūt jābūt, or
nenododam.

Savu nepateikto gribēju
pateikt - cik mēs tuvu bijām...

... for mazu mūzū mazā
gredzenā...

* * *

Vai tad tas ir tik nesaprotami? Ziedi ir dāvināti, vīns un cilvēku siltā miesa. Uguns ir dāvināta un viss, kas silts. Es stāvēju pie tavu māju durvīm. Es biju atnesis tev sniega piku. Vai tad tas bija tik nesaprotami?

Pirmais sniegs šogad Latvijā vispirms uzsnīga Cēsīs, bet tu dzīvo Aucē. Vai es spēšu tev aiznest sniega piku pāri Latvijai? Kad es to paņēmu pie Cīrulīšu tramplīna, manas rokas bija siltas, un, lai neizkūst, es to turēju tikai pirkstu galiem. Pāri Amatai, cauri Kārļiem es izgāju uz Pleskavas šosejas. Pirmajos kilometros sniega pika manās rokās kusa, bet tad kusa arvien mazāk, jo rokām vairs nebija tā siltuma, un es priecājos, ka labi vien būs — varbūt izdosies. Reizēm gan es paņēmu piku padusē, bet tikai kamēr aizpīpēju, tad atkal nesu rokā. Vai nesala? Man likās, ka nav nekas siltāks par sniega piku, ko cilvēks nes dāvināt otram.

Cik bija siltuma tajā rokā sprādzē, tajā vāzē, tajā rozē, ko tev dāvināja? Cik tādai grāmatai vai pudelei, vai konfekšu kārbai var paspēt atdot, nesot tepat no Engelsa ielas līdz Kirova ielai? Es zināju, ka tik daudz siltuma nav atdots nevienai dāvanai, un tāpēc es biju jauns, stiprs un man nemaz nesala. Es biju kā jauns bērzs, kura sulas tek mirdzēdamas. Tā mans siltums aiztecēja baltajā sniega gabalā. Līdz Lorupes tiltam es biju atdevis savas delnas līdz elkonim. Līdz Rīgai jau bija atdotas tev manas rokas.

Reizēm pieturēja mašīnas un aicināja mani kabīnē. Laikam no malas tas izskatījās jocīgi: iet cilvēks, sīki puteņo sniegs, un viņam rokās ir sniega pika. No sākuma es paklaustīju, iekāpu, bet sniegs sāka kust un lēniem pilieniem pilēja uz kabīnes grīdas.

— Met laukā! — teica šoferis. — Kas tev — kas atskrūvējies, vai?

Tad es izkāpu pats, ej nu zini, aizvedīs vēl uz miliciju. Turpmāk es vairs ar mašīnām nebraucu. Visu ceļu gāju kājām. Tikai pie pašas Auces man uznāca mazs vājums, un es lūdzu mani pavest piena vedējam. Rokas man sāka salt. Auksti un savādi zvanīja kannas.

Tagad vienmēr, kad salst, es dzirdu, kā dreb un skan man aiz muguras piena kannas.

Un tad ienāca tāda doma prātā: varbūt tā sala Veidenbaumam, kad viņš visu ceļu veda to savu dzeju līdz, kas taču arī ir kā tāda sniega pika, visu siltumu paņēma līdz pēdējam.

— Kā tu domā, vecais, vai Veidenbaums nomira ar sniegu rokās?

— Neķēmojies! Svied prom! Dabūsi reimatismu, — teica vecais, un mēs uzbraucām uz pilsētas bruģa.

No vārdiem kļuva vēl aukstāk.

Bet pretī tu neiznāci, durvis bija slēgtas, un kaimiņi teica, ka tevis nemaz nav mājās.

— Nekas, — es teicu, — es viņu pagaidīšu.

— Viņa tik drīz nebūs, — kaimiņi atgādināja, lūdza iekšā pie sevis sasildīties. — Viņa aizbrauca uz Cēsīm.

— Nekas, — es teicu, — es pagaidīšu.

Pie viņiem es negāju, jo sniegs atkal sāka kust, rokas bija kļuvušas karstas, varbūt no uztraukuma.

Es aizgāju mežā, tava ceļa malā, apsēdos uz celma un gaidīju. Sniegs kusa lēni, nenoturami.

Un tad tu nāci.

— Kāds Cēsīs ir sniegs! Vienreizējs!... Daudz, daudz un balts — visa pasaule pilna. Es tā kā kucēns vārtījos sniegā, — tu teici un izņēmi man no plaukstu maz ledus kripatu, un nosviedi zemē. — Kādas tev aukstas rokas.

— Jā, nosalušas.

Ko man citu bija atbildēt. Tur pie celma, kur sniegs bija pilnējis sūnās, izauga maza egle. Maza, sabozusies un pilna ar sarmu.

Sarma nenokusa arī vasarā.

Nu jau egle ir liela, bet sarma nepazūd.

* * *

Zīmēšanas skolotāja mokās, mācot bērniem zīmēt tālumu.

Kāpēc to tik grūti atrast — perspektīvu?

Nolādēts! Kur viņa pazūd? Perspektīva! Ceļmalas līnijas atkal manā priekšā sakrustojas un neiet bezgalībā. Koridora sienas sakrustojas tavā priekšā, un tu iedrāzies šī krustojuma kaktā.

Es skatos: maza zivs peld gar tīklu. Slaidi izlokās, izliec slalomu caur tīkla acīm, šurpu un turpu, cauri un atpakaļ, viegli un vizot, un tīkls viņai aiziet bezgalībā.

Gar tīklu peld lielā zivs. Tā pabaksta ar purnu tīkla acī, pārāk liela mazajai acij tā aizpeld gar tīklu, un tīkls tai pazūd bezgalībā.

Kad lienu es, es iesprūstu tīkla acī aiz žaunām, es sapinos, tīkls sajūk un samudžinās, es zaudēju bezgalību.

Soliet man ko! Apsoliet, soliet kaut ko, solījums arī ir perspektīva, kad citas vairs nav vai vēl nav. Cilvēki iet baznīcā tikai tāpēc, ka tur viņiem sola dzīvošanu mūžīgi mūžos.

«Apsoli uzticību — mūžīgi, mūžīgi uz visu mūžu!

Apsoli mīlestību mūžīgi mūžos,» lūdzas mīlētāji. Tas tiek prasīts diendienā: apsoli tālumu! Apsoli mani tai tālumā, mani un tevī, mūs abus blakus tai tālumā mūžīgi mūžos.

Un pat, kad neviens ne tev, ne man nekā nesola, mēs mefam trīs rezerves glābšanas riņķus tālumā:

IESPĒJAMS...

LAIKAM...

VARBŪT...

Un tie ir cerību daudzpunkti. Arī tā ir perspektīva. Bet tā nav tā.)

Šodien es norāvu viņai krelles. Pārrāvu, un tās izbira zālē. Nevaru skatīties, kā viņa tās sargā, bet katru dienu kāds sadauza pa odziņai vien. Viņa izliekas, ka to neredz: tikai sargā diedziņu. Nevaru skatīties, kā virknīte kļūst tsāka un kā viņa joprojām ar to greznojas. Varbūt viņa nemaz neredz, ka tā kļūst tsāka?

Varbūt negrib redzēt. Jo krelles ir viņas ticība — savam skaistumam, mīlestībai un citu skaistumam. Tāpēc viņa sargā.

Bet sargā tikai diedziņu. It kā diedziņā būtu ticība, ne pašās zīlītēs.

Kamēr viņa sargā diedziņu, zīlītes pa vienai vien kāds nokož, salauž, sadauza. Kad būs nokostas visas, viņai paliks tikai diedziņš.

Bet vēl neciešamāks būs brīdis pirms tukšā diedziņa, ar desmit, divpadsmit krellītēm. Es negribu redzēt to brīdi, kad viņa leposies ar desmit zīlītēm pusplikā diedziņā. Vai tad nav labāk pārraut uzreiz, savērt katreiz atkal no jauna, nekā drebēt bailēs par diegu un zaudēt krelles — pa vienai, pa vienai, pa vienai? ...

(Nevaru paciest pilienus. Pilieni nogurdina, atpil vai aizpil — vienlīdz vienmuļi, vienlīdz skumji. Kas dzer vīnu pilieniem? Kas pilina upi tuksnest? Senās inkvizīcijas briesmu darbs — lēniem pilieniem pilināt uz galvas: vēl — vēl — vēl — vēl — vēl — vēl — vēl... Vēl — vēl — vēl — vēl — vēl — vēl...)

Nevienam neesmu teicis, kas viņa man ir. Arī viņai ne. Sāp krellītes, kas pazūd pa vienai, un nemaz nesāp diedziņš. Šodien es pārrāvu viņas krelles, un tās izbira pa zāli...

Viņa visu laiku domā, ka es viņu neieredzu.

Skumjas ir brīvas.

Dusmās cilvēks ir sasaistīts. Neiecietība ir rūgta. Ir labi, kad tu vari noskatīties pasaulē ar skumjām. Skumjas ir brīvas, un tām ir putnu brīvie spārni. Tāpēc, kad man ir skumji, es skatos uz cilvēkiem no augšas. Nožēla velk atpakaļ pie zemes. Augstprātība gaida, lai kāds tevī skatās. Vai skumjas drīkst uz visu skatīties no augšas?

Skumjas ir dvēseles krēslas stunda. Kad saule ir nogājusi un zvaigznes vēl nav ausušas. (Neiededz gaismu istabā!)

Rūfīti zila krēsla. Sniegs uz namu jumtiem aizvien zilāks. Un skumjas ir kā vārns zilos, piesnigušos kokos. (Neiededz gaismu istabā!)

Aizripo piebāzts tramvajs ar blāvu ciklopa aci krēslā. Cilvēki steidzas ar Jaungada eglītēm. Pārpildītā zeme, cik tu esi neatraisīta un nebrīva! Kādos mezgļos jūs, cilvēki, esat sapinušies! Cits cita diegos. Neatšķetināmi. Juceklīgi.

(Es skumjās esmu brīvāks par jums. Es laižos, kur gribu.) (Neiededz gaismu istabā!)

Vai jums kādreiz ir bijis laiks būt skumjiem? Vai jūs esat varējuši atļauties sev neiedegt gaismu istabā? →

Nesoli man neko lielu. Man nevajaga. Šī ir tā mazā sērko-
ciņu kastīte, tajā es dzīvoju.

Tu vari paņemt savas mantas un pārnākt pie manis. (Kad pa-
saule noliegs mūs ar savu lielumu, mēs lūgsim Ādamu un Ievu,
lai viņi mūs nelaiž pasaulē.)

Šis ir tas mazais gredzens — tajā es dzīvoju. Es nolieku to
uz akmens un apsēžos vidū. Tu vari paņemt savu tālskati un pār-
nākt pie manim. Apsēdies man blakus gredzena vidū un pa-
skaties apkārt. Vai tie nav abu mūsu vārdi, kas tur rakstīti ho-
rizontā?

Bet, pirms tu nāc, apsoli, ka tu nestiepsi līdzi neko lielu.
Atstāj tās lielās kurpes, kas kājas berž, un to plašo planētu at-
stāj aiz mūsu gredzena, tai te nav vietas.

Šī ir tā mazā doma, ko es domāju: par pīslī un putekli, ku-
ram man jāiepūš sava elpa, par mazu mūžu mazā gredzenā.

Visas pieturas zīmes ir izdomātas.

Punkts ir relatīvs. Punkts ir māņi. Punkta nav. Punkts var būt un var nebūt. Punkta vietā var likt komatu. Punkta vietā var likt daudzpunktu. Punkta vietā var likt semikolu. Jūs varat sist sev pie krūtīm: «Man ir fiesības!» Jūs varat teikt mierīgi: «Man ir fiesības.» Un beidzot apšaubīt: «Vai man ir fiesības?» Punktu ir aizstājusi jautājuma zīme. Jautājuma zīme visu apšaubā. Bet paši jautājuma zīme ir tikpat apšaubāma un nosacīta kā visas citas zīmes: kas jautā? kam jautā? kā jautā?

Diena ir pieturas zīmju plūsma, nakts ir pieturas zīmju plūsma, gads ir pieturas zīmju ezers, mūžs ir pieturas zīmju okeāns. Pieturas zīmes nērš ikrus, pieturas zīmes viena otru apēd un iznīcina. Vismedīgākās ir jautājuma zīmes. Ar vislielāko kāri tās medī pašpārliecinātos izsaucējus.

Punkts ir visnopietnākais un arī viskonservatīvākais. Tas necieš domas turpinātību. Tas sit ar kreiso, sit pakrūtē, un komats saliecas, vēderu ierāvis, pusi elpas.

Daudzpunkts ir muļķīgs un naivs. Daudzpunkts ir skolnieču mīlestības vēstulu zīme, pubertātes zīme. Daudzpunkts ir stosteklis, kam trūkst vārdu. Debilais daudzpunkts, infantīlais daudzpunkts. Jo prāts tsāks, jo daudzpunkts garāks. Ja puisis raksta meitenei vēstuli ar daudzpunktiem, tad paskafieties, vai viņam nav tetovējumi uz rokas: čūska, sirds vai plika sieviete. Ja rakstnieks raksta ar daudzpunktiem, tad ziniet, ka viņš vēl nav rakstnieks. Daudzpunktu izspiež pieaugušo pieturas zīmes.)

Domu zīme, šī daudznozīmīgā plāpa, izstumj godīgo kolu. Viņa nekaunīgi un spekulatīvi plātās: es esmu daudznozīmīga.

Semikolu nesaprof, vienmēr tam jāklausa pārmetumi, ka «šī, lūk, ir punkta vieta», «šī, lūk, ir komata vieta». Semikols ir

smalks vīrs, smalkjūtīgs un neuzbāzīgs, tāpēc tik reti redzams. Vajadzētu padomāt par to, vai semikolu cilts neiznīkst, vai to neasimilē vai vienu daļu nepārņem punkti, otru daļu — komati.

Tā cīnās pieturas zīmes. Mūžs ir pieturas zīmju okeāns. Jebkura pieturas zīme var aprīt jebkuru pieturas zīmi. Jebkura pieturas zīme ir relatīva, nosacīta, izdomāta, izdomājama, mainīga. Vienīgā neizdomātā pieturas zīme ir nāve. *

Vienīgā nemainīgā, neizdomājamā. Tā ir, nevar nebūt, un nekā cita viņas vietā nevar ielikt.

Tāpēc neprasiet absolūtas pieturas zīmes. Absolūtā pieturas zīme ir Nāve.)

Kāpēc tavas acis tā mainās, bet manas nemainās?
Kāds vējš pūš tavās acīs? Vai tas nav tas pats četru debes-
pušu vējš?

Kāda zemestrīce nupat atkal izjauca tavu mieru? Man baigi
skatīties, kā dzīve skrien pa taviem vaibstiem.

Nekad nebiju redzējis, ka cilvēka seja tā atspoguļo acumirkļus.
Tu esi tik jauns, un pēkšņi tu kļuvi tik vecs. Un atkal kaut kas
jauneklīgs izskrien no taviem lūpu kaktiņiem, iedegas smaidī-
dams zobos un apgāž smilšu pulksteni acīs, kā sacīdams: «Laiks
neko nenozīmē.»

Kā balts eņģeļa spārns pār tavu pieri, tas tik labi tev pie-
stāv, — tu saki «jā», «labi», tu klausies, ko otrs runā, un saki
«jā», «labi». («Visi mēs esam cilvēki, piedodiet viņiem viņu vā-
jības.» Tu saki «jā», «labi».) Bet jau velnišķi noraustās kreisais
lūpu kaktiņš, un nāk no tava kreisā vaiga Džokers, un eņģeļa
nav vairs, un smīn pilnu muti Džokers.

Kā gadalaiki uz tavas pieres skrien un sajūk!

Aizlidoja taurenis, aizlidoja motocikls, priecīgi sākās pa-
vasaris. Ziedēja krokusi kalnos, ziedēja pienenes ielejās, viss
sākās priecīgi. Kas tev notika? Kāpēc tā ieva iekliedzās? Vai
viņa tev ko lūdza? No kā tu kļuvi drūms? Kas tev notika? No
kurienes šī sniega pārsla nosēdās uz tavas pieres? Un tad ievi-
zējās vēl un vēl viena, un nu jau visa tava pierē piesnigusi.
Ziema un vasara nu ir tavās acīs.

Pat Jāņu naklī — ziema un vasara ir tavās acīs.

Cik mazi pieskārieni tevi izkustina no vietas! Tikai maza vēs-
miņa pūta, no kā tu tā uzbangoji? Tikai nelga pie galda smē-
jās — bet tu kriti izmisumā.

(Tavs labākais cilvēks paskatījās uz otru pusi, un tu jau no aukstuma nodrebēji. Tev būs grūti dzīvot, visi lasīs tavā sejā, un tad būs vēl grūtāk.)

(Teica, tu esiot nervozs. Cilvēki sauc to tā tāpēc, ka viņiem nav citu vārdu.) Lai viņi redz, kā viņi to redz. Es redzēju straumi skrejam.) Upe griezās dzirnavu ratā, upe griezās atvarā pusdienas karstumā, upe pazuda vakara miglā. Akmeņi stāvēja mierīgi un nekustīgi — akmeņiem bija sava dzīve.

Bija laiks, kad tu apskaudi akmens seju. Bija laiks, kad tu lūdies akmens mieru. Zilas debesis tu lūdzi, lai tur neparādās neviens mākonis. Gludu sienu tu lūdzi robainos mūros. Mierīgu roku uz pieres. Bet tagad tu zini — akmenim ir sava dzīve un mierīgai rokai sava dzīve. Tev jādzīvo tavējā.)

Atkal šrapnelis plīsa uz tava kreisā vaiga.

Kāda Borodinas kauja! Kāda Vaterlo! Kādi pārskrējieni no grumbas grumbā kā no gravas gravā. Kāda ārpriekšīga auļošana no acu kaktiņa līdz lūpu kaktiņam. Vēl pēdējais snaipera šāviens no uzacs uzacī, un tad viss ir klusu, tikai pie deniņiem vaid mirušie.

(Lēni svīst gaisma uz tavas pieres — cilvēks ir izcīnījis lielāko kauju no lielākajām — pats sevi uzvarējis.)

Es skatos cilvēka sejā, kad viss tajā atnāk un zūd, un ir nenotverams. Bet akmeņi stāv mierīgi un nekustīgi — akmeņiem ir sava dzīve.

Saule. Šodien ir saule. Šodien kalni ir pilni slēpotājiem. Es to redzu griestos. Griesti, kad es guļu, man ir liels ekrāns. Tur ir rīta bērzi baltā sarmā. Vēl, saullēkta salā sprāgstot, sprakšķ sētu stabi, un gaiss ir violets, oranžs un rožains. Tā ir mana zeme. Brīnišķīga savā rīta sarmā, kad visa diena vēl priekšā, zaķu pēdām un baltām lidmašīnu švīkām debesīs.

Griesti ir mans platekrāns, mans Palladiums, pie kura negrūstās un nemīcās īgni, noguruši ļaudis. Tikai zaķa pēdas sniegā un slēpju vientuļā stiga.

Tur ir mājas zemiem, apsnigušiem jumtiem un saule.

Telefons ir mana koncertzāle. Kad viņš zvana, es klausuli nepaceļu. Es tāpat ar viņu runājos.

— Labrīt!

— Labrīt!

— Vai tu zini, vecajās mājās jūras krastā mežarozes zied. Visa māja vienās mežarozēs.

Pļava pilna ziedošām jāņuzālēm. Un aiz tās maza birttala, stāvs krasts un liela jūra.

— Kas tās ir — jāņuzāles?

— It kā tu nezinātu. Brauc līdzil

Tagad vajadzētu pacelt klausuli un teikt, ka es braukšu. Bet es laikam nebraukšu. Nebraukšu.

«Bezgrības cilvēkam nav ne individuālas, ne sabiedriskas vērtības. Netiek viņš uz priekšu ne privātā, ne sabiedriskā dzīvē.»

Tas ir par mani.

«Privātā dzīvē tāds cilvēks daudz fantazē, domā, skumst un zūdās, bet neķeras pie darba.»

Par mani.

Atkal zvana telefons. Nu tas vairs nav manas pasaules lokators. Ar atbaidošu riebekītbu tas pasludinās man pienākumu. Es jau dzirdu, ko tas saka par mani:

«...bet neķeras pie darba. Viņš netic saviem spēkiem. Beidzot viņš paliek pretīgs gan sev, gan citiem. Viņš sāk nīst gan sevi, gan dzīvī.»

Tā ir mana roka. Paralizēta, nejēdzīga, nevajadzīga. Tikai 40 centimetru ir līdz grāmatai uz plaukta, bet viņa to neredz. Viņa to neņems. Jo neviena strāvas ampēra nav viņas dzīslās. Ne volta.

Tā ir mana acs. Un otra. Abas ir manas acis. Viņas skatās pulkstenī. Laiks skrien maziem aplīšiem ap savu asi. Tik-kai, ti-kai, ti—kai, ti—ka—i. Laiks ir kustības skaitlis, teica Aristotelis. Bet kustība ir dzīvība. Tāfad laiks skaita dzīvības soļus. Tāfad man jāceļas un jāiet. Tik-tik-tik-tik-tik — jāiet, jāiet, jāskrien! Bet es guļu, salicis rokas aiz galvas, un laiks aiziet. Es palieku, bet laiks aiziet. Pazūd tālumā aizvien klusākiem, klusākiem, klusākiem soļiem. Varbūt tie nemaz nav soļi, bet tur aizskrien jutīgi pirksti pa klavieru taustiņiem, varbūt, pametusi šo ievu šai līcī, aizlido lakstīgala pavasara ziedēšanai līdzī...

Bet nepielūdzami, bezkaislīgi skaita pulkstenis — tik-kai, tik-kai, tik-kai. Un es nevaru piecelties. Es guļu uz ringa dēļiem, un lēni šūpojas ap mani pasaule krāsainos apļos. Tā mani vēro. Skaita. Vēl mazliet un — nokdauns. Vēl mazliet. Un es esmu uzvarēts. Ja es varētu piecelties. Tagad — piecelties. Četrpāpus. Uz ceļiem. Un tad piecelties. Sajust virvju asumu ap sevi. Piecelties. Sajust savu dūri cimdā! Sajust izrāvienu un cimdā atsitienu citā cimdā! Sajust. Sajust svaigu šo pasauli kā rasotu gurķi rīta lapās. Tas ir tas, ko es vēlos. Tas ir tas, ko es vēlos. Reizēm es redzu: dienas stāv kā lielas krūzes rindā. Līdz bezgalībai. Bezgalīgā rindā, auksta ūdens pilnās un nosvīdušās.

Tas ir fas, ko es vēlos. No rīta izsviest līdaku rasotā zālē. No rīta un rasotā. Vakara līdaka man nav vajadzīga. Es satīnu auklu un skatos ūdenī, kamēr svīst atkal ausma. Tas ir fas, ko es vēlos.

Es meklēju svaigumu. Es zinu, ka tās ir manas zāles un tās mani darīs atkal veselu. No kā?

No kā...

To tā uzreiz pateikt nevar. To jūs neviens nevarat pateikt, kā jūs izsīkstat. Bet katrs ir bijis sevi pazaudējis un sevi atkal meklējis, atkal meklējis — atkal meklējis. Atkalmeklēšana laikam ir īstā dzīve, citas dzīves īstenības man nav. Tāpēc es nebaidos par sevi.

Nebaidieties arī jūs par mani.

Toreiz pazuda akcenti. Uzsvērtās zilbes izlīdzinājās ar neuzsvērtajām, uzsvērtie vārdi ar neuzsvērtajiem. Runāšana kļuva viena ababababababab-cedecededecede cedecede plūsma. Neiespējami sarunāties, neiespējami sadziedāties.

Diriģents teica: nav vērts. (Viņa zizlis kā garlaikota zirga aste lēni vēdinājas.)

Tā dzīvoju mēnešiem. Laidu akmentiņus caur pirkstiem: neviens neiemirdzas. Sītu ar āmuru pa pirkstiem: neviens nesāp.

Un tad tu parādījies!

Sīt, mét, rīt!

Tur tu nāc.

Sān, skān, mán!

— Tu biji pazaudējis uzsvarus? — tu jautā. — Tā man teica. Vai šie nav tavējie? — Un tu izņem no somiņas vienu sauju un noliec uz mana galda. Te nu viņi ir. Manējie. Viņu ir tik daudz, un es nevaru vien nobrīnīties, pa kuru laiku tu viņus man esi nolaupījusi.

— Tu pati esi mans akcents, — es saku. — Tu nāc kā frompetes dziesma naktī, kā jāņtārpiņš mētrās, kā auskars dieva ausī. (Un es jūtu, ka akcenti ir atkal manī, atkal kāpj un buntojas, es jūtu, kad to tagad saku.)

— Tu neproti apieties ar viņiem. — Tu skaties manī nopietni. — Tāpēc es paņēmu. Lai tu zini, cik tie dārgi maksā.

— Tu nāc kā zibens caur tuneli, kā strazdi ķiršos, kā straume ratā. — (Un akcenti ir atkal manī, es jūtu, kad to tagad saku.)

— Tu neproti ar viņiem apieties. Tu liec viņus vietā un nevietā. Tu viņus iznieko. Man žēl skatīties. Tāpēc es paņēmu. Lai tu redzi, kā ir bez viņiem, — tu atkal saki, bet es jau priecājos,

man atkal viņi ir rokā (ko tu man pārmeti!). Nu viņi ir atkal manī. Kur tu biji, mans mīzais akcentiņ? Bez tevis cilvēkiem acis nespīdēja un atslēga netrāpīja slēdzenē. Vīna glāzes neskanēja, aplausi nezināja, kurā vietā aplaudēt.

Sīti rīti! fiuīti! . . .
. . . šitāl Margarītāl . . .
Héidāl letin vīru kléitā.

Akcenti atkal sprinģo. Cik skaisti pavasara dienā teji met kājas gaisā! Cik skaisti skan zirgu soļi galópāl (Hopāl) Atvaino, man ir nenormāls prieks, ka viņi man atkal atradušies. (Ak dies!)

Jā, jā! Es ar viņiem tagad varu visus atslēgu caurumus aizbāzt. Es dzirdu atkal soļus, rītmus, piesitienus. Tur aiz upes ir plava, tajā plavā zied puķes, tur vienai bezdelīgactiņai ir sešas ziedlapīņas.

Sieviete gāja garām, un smaids bija viņai pirkstu galos.

Cita sieviete gāja garām un ielika viņam riņķi nāsīs. Akcenti dzīvo!

Es iebāžu mēli kā pindzeli krāsā un sviežu pret sienu — akcenti! Es nopērku vecus ratus par desmit rubļiem, atbraucu taksometra pieturā, saku: sēdiefies iekšā! — akcents. Es redzu, kā dejo uz skaņu plātes tūkstošiem gucuļu, lezģīnu, krievu un papēžiem dauza, bet plāte nesaplīst — akcenti! akcenti! akcenti!

Jūs varat man teikt: Cik tas viss ir nevietā! Ak, nevietā, jā, tu domā — ja tu pats esi vietā, tad akcenti arī tev vietā. Tā tu domā. Bet nāc pastrādā manā vietā. Un dod savu vietu man vietā. Tad tu redzēsi, kur liek akcentus, kurā vietā, ja kaut ko sajēdz šai lietā!

(Jā, man ir stipra mēle! Es nerunāju, bet, ko es gribu teikt, to es izklakšķinu. Tā. Tu zini, kā. Gandrīz nepieklājīgi.)

Man ir iezīmēts pirksts. Es pieeju klāt — uz ielas, sapulcē,
tramvajā, krogū un maskarādē un ieduru pirkstu tev pierē, un
zīme paliek, un nomazgāt nevar.

O, prieksl O, prieks ar akcentiem logus daudzīt un eskīzes zīmēt
uz pavasara kleitām! O, prieks pirkstu sunim rīklē bāzīt!

Atkal nevietā? Tavā nevietā, manā vietā.

Neesmu gudrāks tapis. Varbūt jums taisnība, jums, kas vietā,
varbūt jums taisnība. Lai dzīvo neuzsvērtās zilbes, jā? Lai dzīvo
sērkociņi, kas neliesmo, suns, kas nekož, un cepure bez galvas!
Es padodos. Es jums atdodu savu mēli — izgludiniet viņul

(Nekas nav tik viegli kā atrast ceļu tumsā. Dienasgaismā tevi moka šaubas. Tu paļaujies uz citu pēdām, citu riteņu sliedi, cita atstātām zīmēm, vai arī tu ilgi domā: paļauties? nepaļauties? iet tur? vai neiet?)

Vai tie ir bijuši gudrāki, kas tur gājuši? Tu to nezini. Tu notici iebrauktajam ceļam, bet tas pēc pāris kilometriem griežas atpakaļ — redzi, visi ir tai ticējuši, tai iebrauktajai sliedeī, un visi ir pievīlušies. Jo nekur tā nenoved.)

Diena ir krustceļu nelaime, rādītāju šaubas, nokrituša piliena sairšana. Es eju naktī, un nekas nav tik viegli kā atrast ceļu naktī. Es paļaujos uz savām kājām, es paļaujos uz savām acīm — man nav cita, uz ko paļauties tumsā un naktī. (Kas ir diena? Tā ir citu cilvēku pieredze. Ceļš ir citu cilvēku pieredze un fakas. Bet naktī ir mana pieredze un tikai mans ceļš.)

Es tīšām apeju uguntiņas un gaismu logos. Kad tu ej naktī, neskaties gaišos logos! Pēc tam tu apžīlbiš nekā neredzēsi. Tu būsi kā suns, pazaudējis ožu. Es tīšām eju ar līkumu ugunīm.

Tumsa ir bieza un skaista, un, kad es paļaujos uz sevi, es paļaujos arī uz viņu. Un, kad es paļaujos uz viņu, viņa paļaujas arī uz mani. Ja jūs esat peldējuši lielos ūdeņos, jūs to zināt. Tumsa ir kā jūra: kad aizpeld tajā, tad jūt, cik jūra ir diža, un tumsa ir diža, un tu pats esi drošs.

Kad es tā laužos cauri tumsai, man reizēm ienāk doma prātā, ka varbūt es spīdu, pats to neredzēdams un neapjauzdams, un kaut kur tālumā kāds mani redz kā sīku jāņtārpiņu kustamies. Dievs tas vis nav, es esmu materiālists, bet Liktenis tas varētu būt. Un tad es domāju: vai viņš redz, ka es brienu pa brikšņiem, bet tepat blakus ir citu cilvēku iestaigāts ceļš? Vai viņš smīn

par mani? Vai viņš redz to bedri, kurā es iekritīšu vai arī aiziešu tai līdz ar malu? Vai viņš gatavojis man to bedri?

Un tad man uznāk tādi spēka uzplūdi, ka es smejos par viņu. Es, mazais punktiņš tumsā, sasprindzinu savu ožu, iededzinu savas acis un aizeju garām bedrei. Es fajā nemaz nevaru iekrist, jo tā, kā cilvēks sevi apliecina tumsā, tā neviens sevi neapliecina nekur un nekad.

Tumsa ir mani vitamīni. Es elpoju tumsu kā skābekli, un tumsa manī deg.

Kad es eju naktī, es jūtu, kā tumsa mani mīl. Mani apliecina priede pa labi un pa kreisi, sveķi, kurus es saozu tumsā, un fikko jaušama čiekuru čabēšana tur augšā, kur zaru pirkststarpās vajadzētu būt zvaigznēm, bet kuru — cik labil — ka nav. Zars, kas nobrāza manu vaigu, ir apliecinājis, ka es esmu, un sakne, pie kuras es atdauzu kājas, ir mani pazinusi un — kā nu prot — tā sveicinājusi.

Ja jūs gribat sevi apliecināt, ejiet tumsā un neņemiet nevienu sev līdz. Višu var tumsā pazaudēt, bet sevi — tikai atrast.

Ar tevi ir tavas kājas — gudrās un saprotošās, viņas akmeņus un sūnas, un dubļus, un zaru brīkšķēšanu pazīst. Ar tevi ir tavas rokas: izstiep pa labi — paeglim, izstiep pa kreisi — ozolam, ja tu gribi, lai tevi kāds apliecina.

Tev ir tavas acis un ausis. Apse trīs, bet ozols neatdod lapas pat sniegā.

Un ap tevi ir tava tumsa — lielā un bezgalīgā. Ko tev vēl vairāk vajaga?

Briesmīgais cilvēki Visbriesmīgākais no briesmīgiem. Tu neko negribi. Tu esi briesmīgāks par tiem, kuri visu grib. Tu esi nepanesams — tu un tava negribība. Jebkuru gribēšanu vai kaprīzi var saprast, apjēgt, izpildīt vai noraidīt. Tā ir priekšmeīga, faustāma, apstrīdama vai ienīstama.

Tava negribēšana ir kā upe, kurā glābšanas riņķa nav. Ne salmiņa nav. Un, kad es izpeldu tavā krastā, arī krastā nav nekā — ne koku, ne zāles, ne smilšu paugura — viens līdzenums.

Saki, upe, — uz kuru pusi tu teci?

Viņa nefek.

Saki, upe, — kurš ir labais, kurš kreisais krasts?

Ne labā, ne kreisā nav.

Kad tevī ir ledus?

Viņa neaizsalst.

Es mīlu savus bērņus — viņi vienmēr kaut ko grib. Viņi dažreiz tiepjas pēc tā, kas nav, un tad es viņus nopēru.

Es mīlu savu sievu. Viņa arī grib vairāk, nekā es varu dot. Tad es varu dusmoties. Tad es varu iztapt. Tad es varu aizbēgt. Varu krenķēties, piedzerties, sūdzēt draugiem — vienmēr ir kaut kas ko darīt, ja blakus ir kāds, kas kaut ko grib.

Jā, pats es pazīstu negribību. Kad straume pazūd. Kad upe sadalās. Iztekas aizpeld katra uz savu pusi, un es nezinu, pa kuru tecēt. Katra mazā kļūst arvienu mazāka. Katra lielā — izstīkst un pazūd smiltīs. Es stāvu smiltīs un raudu pēc savas upes. Es eju tuksnesī un meklēju to vietu, kur tā iznāks virszemē. Bet viņa neiznāk. Ir tāda sajūta, ka aiz karstumā sarkanajiem tuksnešu barhāniem tā izlaužas varena un zila. Bet varbūt

šai saulē man to neaizsniegt? Tad es nokrītu smiltīs un raudu. Es, liels cilvēks, kurš kādreiz bija iedomājies savā lielumā citus mācīt, — es nokrītu kā vēja nests pīslis smiltīs un raudu. Tik liela ir mana niecība, tik mazs ir mans varenums. Es pazīstu negribību. Guļ pelēks suns uz tavām kājām; nav ko redzēt un nav ko dzirdēt; un neviens tev nevar iestāstīt, ka tu esi. >

Mani vienmēr baidījusi Telpas bezgalība. Kad nav ne gala, ne sākuma. Nav punkta, kur atsperties. Ir tikai bezgalīgs tukšums, kuram nav sākuma. Es pazīstu negribību.

Bet aiz karstumā sarkanajiem tuksnešu barhāniem izlaužas upe, varena un zila. Divi simti soļu no tās vietas, kur tu pakrīti.

Ir balta dzērve pelēko dzērvju kāšī ir viena.

* * *

Es iegāju sevī, un nu es eju ārā. Es eju no viņa ārā.
Tas vairs neesmu es, bet tas jau ir viņš. Un ko es toreiz
viņā meklēju? Tas ir miris cilvēks. Tas nomira Tgnumā. Nomira
nicinādams. Nomira pats sev apnicis.

Es eju no viņa ārā.

Es izeju no viņa ārā. Tagad man viņš jāiezārko. Lūdzu, man
mežģīnes par 10 rubļiem. Lūdzu, man naglas — divarpuscoll-
līgās. Krunkainais vītekli, pārāk ilgi es tevī dzīvoju. Tagad
never tikai acis vaļā! Divarpuscollīgo — vienā stūrī, divarpus-
collīgo — katrā stūrī! Tu esi miris, ienaglots, un tevi raks zemē.

Jūs neraudiet! Kapsēta ir cilvēces sanācijai. Nomirst Tgnaiss,
un nomirst apnikušais, nomirst viss, kas ir nespējīgs vielu maiņai.

Pie kapa spēlējiet maršus! Dzelfenus kā saulespuķes un baltus
kā ābejdārzus — viņš ir miris, šis nožēlojamais! Pie kapa spē-
lējiet stīprus maršus — šausmīgi gribas ēst. Un dziedāt. Melns
bija viņa Tgnums, lai nu uz viņa kapa dzied balta lakstīgala!
Bērzi ir balti, un logu rāmji ir balti — balts irz ceļš, pa kuru es
iešu atpakaļ.

* * *

Es jums saku: dziediet! Dziediet, kad jums ir labi. Bet visvairāk dziediet, kad jātiek pāri nevēdzībai. Dziediet acīs tam, kas jūs lamā. Gavilējiet savā pārākumā, kad jūs sit.

Es to ļoti labi atceros. Es biju mazs puika un redzēju pa istabas logu: kaimiņu māte sīta savu dēlu. Viņš stāvēja pie klēts stūra un dziedāja. Māte viņu sīta ar tādu kā stību, kā slofas kātu, un viņš smējās un dziedāja. Viņa sīta, un viņš dziedāja; viņa piegura, un viņš dziedāja. Tad viņa nolaida rokas un viņš dziedāja, noglāstīja savus sadauzītos plecus un aizgāja dziedādams.

Dziediet pārpildītos trolejbusos (nolādēti gribas savas dusmas izdziedāt!). Un, ja jums jāmaksā par dziedāšanu, tad samaksājiet!

Dziediet, kad jūs dzerat. Aiz skumjām, aiz garlaicības jūs dzerat. Jūs varat pusstopu izdzert, bet vai jūs varat pusstopu izdziedāt?

Dziediet pie kapāl Ko jūs klusējat, dziediet! Viņš nedzird. Ne viņam. Dziediet, ne viņam aizejot, bet jums paliekot. Ne par skujām kapā, bet par to lapu galotnē. Sev, dzīvīel — jums dziesma ir vajadzīga, ne viņam.

Kad jūs naktī pamostaties, lakstīgalas dzied. Redziet, arī naktī ir dziesma. Vai jūs dziedat tikai no rītiem tās saulainās? Bet dusmu dziesmas un izmisuma dziesmas, un uzbrukuma dziesmas? Jā, kur ir jūsu uzbrukuma dziesmas? Vai jūs jau esat uzvarējuši, ka dziedat tikai no rītiem? Vai uzvarēti, ka nedziedat nemaz?

Pēkšņi uznāca bailes, ka es varu aizmirst savu māsu. Ka viņa paliks man nepazīta. Es tik daudz esmu runājis ar svešiem cilvēkiem, bet vai man ir bijis laiks parunāties ar savu māsu? Tikāties, sasveicinājāties. Sasveicinājāties, atvadījāties...

Nez kāpēc taisni šodien redzu, ka viņai jau mazas grumbiņas ap acīm, ka viņai ir ciefa, sastrādāta roka un kā viņas acis ir ļoti līdzīgas manējām. Ja tā padomā, es ne reizes neesmu viņai galvu noglaudījis. Varbūt tad, kad viņa bija pavisam maza maziņa un ēda cukurmaizi? Biežāk gan es viņu situ. Viņa gribēja man visur nākt līdz, bet es negribēju. Man ne prātā toreiz neienāca, ka viņa tāpēc man visur vilkās līdz, ka esmu viņas tuvākais, citu draugu viņai vēl nebija.

Vēlāk bija citi draugi.

Es atceros viņu tais retajās reizēs, kad mēs svinējām kādu notikumu viņas dzīvē. Radi ēda un dzēra, un runāja par darbu un naudu. Bet neviens neredzēja, ka viņai ir mazliet sastaipīta roka, fabrikā smagās kastes cilājot, ka viņai ir skaisti, cirtaini mati, zilas, godīgas acis un tās prasa mīlestību. Un neviens neprasīja: — Ko tu nesaproti? Ko tev vajag palīdzēt? Teica: — Re, kur skuķis. Kā odziņa.

Es neatceros, bet man liekas, es tev toreiz nepiegāju, neapliku tev roku ap pleciem, nepateicu neviena mīļa vārda, tikai paras-tos apsveikumus, kā svešais svešajam. Bet es biju jaunākais no visiem par tevi vecākajiem, man tevi vajadzēja saprast, es biju tavs brālis.

Tad bija kāzas. Māsai bija kāzas. Kāzās jau radi ir tikai fons, uz kura raksta divus vārdus — tavu un viņējo.

... bet akmei stāv mierīgi un
mekstīgi, akmeņiem ir jāveic
dzīve...

... nu lēni svīst gaisma
uz Javaspīres.

Un pēc tam — tev bija tavi bērni un man bija mani bērni, tev bija tavs darbs un man bija mans darbs, tev bija rūpes, man bija rūpes, un mums abiem nebija laika.

Šodien pēkšņi uznāca tādas savādas bailes — it kā sapnī tevi būtu atkal mazu redzējis, it kā ierunājās asinsbalss. Tik daudz esmu ar svešiem cilvēkiem draudzējies, bet savai mātai neesmu galvu noglaudījis. Bet es esmu viens no viņas vistuvākajiem, un viņas acis ir ļoti līdzīgas manējām.

Pēkšņi uznāca bailes. It kā dzirdēju asinsbalsi. It kā dzirdēju no tāluma runājam.

Un pēkšņi sāka runāt par savu dārgumiņu. It kā visu laiku kāda sfīga iekšā skanējusi nevienam citam ne manāma, ne zināma. Vai nav vienalga, kas runāja? Bet pēkšņi sāka runāt par savu dārgumiņu.

Šodien vēroju simpātijas. Šodien man ir simpātiju diena.

Kad no rīta pamostos, var redzēt, kā plauktos sfīgo grāmatas, viņas viena otru meklē — savīties, saskarties, būt tuvumā. Visa istaba ir pilna lielas sirsnības. Majakovskim ir Voiničas Dundura ievainotais gars, bet manā istabā viņi šorīt sarunājas neparasti gaiši un apskaidroti. Ļešjas Ukrainkas sāpe meklē Nikolaju Ostrovski. Hamsuna Ceļinieks klusu koklē, un visi ziemeļnieku meļi pulcējas. Viņi melo skaisti un aizrautīgi, un, kad es eju cauri bibliotēkai, visa istaba ir staru pierežģota. Es, burtiski, līenu simpātiju fīklojumā. Es, dzīvais, te esmu lieks, bet es jūtos labi, viņi mani neievēro, bet es šodien redzu visu. Jaunsudrabiņš no balkona met spinningu saulē. Koridorā stāv Brigaderes Annele, pastaliņas sakaltušas un acīs līšu dārza dievs.

Jūs mīļie, kas dzīvē nekad nesatikāties, jūs esat ienākuši manā rītā, manā simpātiju rītā. Svētie! manas locītavu saites, arī es gribu smagi nest!

Cītdien trepju telpa bija tukša, bet šodien es viņus visus redzu — tos, kas bija vienmēr gribējuši piezvanīt pie manām durvīm. Pirmajā, otrajā un visos stāvos ir daudz cilvēku, pareizāk sakot — tie nav viņi, tā ir viņu lielā vēlēšanās nospīest manu zvana pogu. Viņi viens otru neredz, viņi nāk un iet, viens otram garām un cauri, klusi un priecīgi, ka viņus neviens neredz. Bet es redzu. Redzu ziedus, kurus tev gribēja atnest, bet neatnesa, augļus, kurus gribēja dāvināt, bet neiedāvināja.

Jo vienaldzībā atzīstas viegli, bet mīlestību slēpj. Mīlestība ir putna ligzda mežā, bailīga un noslēpusies.

Bet šodien ir lielā simpātiju diena un nepārtraukti skan zvans pie tavām durvīm. Tu to nedzirdi? Tava pastkastīte ir pilna vēstulēm. Vai viņu tur nav? Tad saproti jel, ka šodien ir lielā simpātiju diena un pieņem viņus visus, atceries viņus visus, kas uz tevi ir garu ceļu nākuši un pie durvīm sakautrējušies, daudzreiz nākuši un nav atnākuši. Vai tu izgāji preti? Tad izej šodien. Un saki: es, cilvēciņš, — kā lai es sevi sadalu jums, kas mani klusībā esat cietījuši?

Šodien ir tā diena, kad es redzu cilvēku starojumu.

Pie mūsu nama apstājās taksometrs. Izkāpa meitene un aizgāja tā, kā tikai meitenes to prot. Kad es iekāpu taksometrā, tā meitene vēl tur bija. Šofera acīs vēl bija viņas matu bante un ausīs viņas smieklis. Jā, viņa mācēja ar viņu runāt, tādu meiteni viņš nebija vedis. Viņa iekāpa mašīnā kā Jāņu vakars un bija tik īslaicīga. Viņa rokā vēl bija viņas dotā nauda, bet skaitītāja cipari bija izbiruši uz grīdas. Viņš tos nelasīja augšā un varbūt neredzēja arī mani iekāpjam. Viņa bija aizgājusi kā motors no mašīnas, kā riepa no riteņa, un startera atslēdziņa raudāja. Es to visu skaidri jutu šajā brīdī un zināju, ka no šī brīža viņš vēros ne ceļu, bet trofūrus. Taču vairs jau neatradīs. Un, ja ieraudzīs, tad krustojumā aiz sarkaniem semaforiem. Tādas meitenes vienmēr parādās aiz sarkaniem semaforiem. Un tieši tad, kad tu esi pie stūres.

Un, kad pie manis nāk, vai man neviena nav, kam atzīties?

— Savu kliņģeri es tev gribēju dot, bet suns apēda.

— Savu cepuri es tev gribēju dot, bet vējš mani tev aizrāva garām.

— Saulespuķi pie tava loga es iesēju, bet fogad bija sausa vasara.

— Daudzus gadus es lūdzu vēju tavai brigantīnai, tu to nezināji?

— Tevi es esmu cienījis kā burbuli saulē, kā naktstauriņu ugunī, kā sērkociņu vējā.

— Es esmu mīlējis baložus. Viņu dziesma kā tavs vārds skan ar U.

— Ko es tev, vecomāt, esmu vēlējis? Toreiz pēdējo reizi — vieglas smiltis. Vai tev tika no tā vieglāk?

— Bet tevis man bija žēl. Tu biji kā stirnu bērns, es redzēju, ka tev ir atņēmuši mežu. Bet tu neaizbēgi. Savus bērnus tu baro ar veikala pienu.

Uz visiem jums es esmu palicis pusceļā.

Nu zvanu pie durvīm: savu nepateikto gribēju pateikt — cik mēs tuvu bijām.

Ja mēs droši rīkosimies, mēs būsim ieguvēji. Mēs piesiesim zilonim snuķi pie astes. Tikai nevajaga baidīties. Kalendārā mēs varam izsvītrot visus vārdus un ierakstīt jaunus. Un vilkus mēs padarīsim par mājdzīvniekiem, ežus, zaķus, stirnubukus. Mēs nāksim no meža ar saviem brāļiem mežakuļiem, un dzeņi būs mūsu burtliči. Mēs audzēsīm sūnas savos matos — pelēkās, zaļās un brūno briežu ķērpi. Sveiki, melleņu melnie un brūkleņu sarkanie! Sveiki jūs visi, kam sveķi salīpuši bārdā! Ja mēs iesim basām kājām pa čiekuriem, mēs būsim uzvarētāji.

Tu gudrā vāvere, tu lido kā telegamma starp divām koku galotnēm. Tu esi nemierīga un dzīva — tu būsi mūsu karogs. Kad mēs iesim uz priekšu, vāveres plīvoks pār mežu, un, kad iznāksim mežmalā, visās galotnēs vilņosies vāveres.

Mēs neko nepārspīlējam. Mēs tiešām esam tie veselīgākie, un mūsu brāļiem, kas nedzīvo mežā, tiem mēs palīdzēsim. Mēs tiešām esam stiprākie. Mūsu muskuļi ir brūni kā baravikas, un mūsu sirdis skrien skaisti kā stirnas. No mūsu acīm, kad mēs nomirstam, rodas dzintari. Mūsu mātes mūs ir mācījušas ar acīm tikai labu darīt — nenoskaust, nedzelt, neienīst. Mūsu tēvi ir mācījuši, kā iegrūst vilkam dūri rīklē, lai tas žokļus nedabū ciet.

Visi, kas knapi velkaties, nāciet, mēs jums palīdzēsim!

Tad tu rādi man novītušās puķes un saki: novīta. It kā manā vāzē man pašam nebūtu vītušu puķu.

Mīļais, tev ir tik skaisti zobi. Ko tu rādi man to izlūzušo?

Ko jūs vazājaties ar savu asaru stopiņiem no mājas uz māju? Ko jūs nākat pie mana sliekšņa ar saviem padošanās karogiem? Jā, tu svied pār savu sētu manā sētā novītušās puķes un saplīsušās vāzes.

Ja tavam sunim ir kašķis, izārstē viņu savā sētā.

Vai tev jāstāsta otram par savām pūšļa vainām? Vai ka tev ir gangrēna un ka drīz tev kāju noņems? Ko tu man stāsti par sapuvušiem kartupeļiem un vēzi aknās! Tev nāk raudas, un tev gribas raudāt duetā? kvartetā? Varbūt kļūs vieglāk, ja tev līdz raudās koris? Dalītās bēdas nav pusbēdas. Savu pusbēdu tu uzvel otram, kuram jau ir sava bēda, un nu viņam ir sava viena un vēl puse tavas. Vai tu to sauc par sava tuvākā mīlestību? Un, kad tu atdod pusi viņam un kad viņš atdod pusi tev, tad tik un tā katram no jums ir viena vesela bēda. Tā ka — ar bēdām nav ko dalīties, nav nekāda labuma. Ieslēdz savas mīnuszīmes seifā un tad nāc ļaudīs. Nāc tai dienā vai tai mazajā stundā, kad tu savas pluszīmes vari piespraust pie krūts kā godā zīmes. Un, kaut tā arī būtu tikai viena stunda nedēļā vai gadā, kad tās iemirdzas, — iznāc no būdas šajā vienīgajā. Ar pluszīmēm kā jāņtārpiņiem nakstī.

Kait tas, un kait tas. Tāda vaina un šitāda. Es esmu vainu pilns kā suns blusām.

Vai tu gribi savas blusas pasaulē iznēsāt?

Kad es izgāju no savas būdas, es vēl nesapratu, ka pasaule ir neaptverama. <Bet, kad es biju skrējis saulei līdzī trejdesmit gadus neatkāpdamies un neatelpodams (lai tikai visu laiku paliktu viņas gaismā), es sapratu, ka diena nekad nebeidzas. Un, kad trejdesmit gadus tā biju gājis līdzī mēnesim, es sapratu, ka nekad nebeidzas nakts. Un es sapratu, ka vajag stāvēt uz vietas. Diena tad atnāks pati un pati atnāks nakts pie tevis. Un nekur nav jāskrien, un ne pēc kā nav jāsteidzas, ir tikai jājūt lietu ritms un jāatrod sevi pašu šais ritmos.>

Vajag iepazīt lietu ritmiku. Kanaki jā vijņus. Viņi ņem dēli, līdzīgu lielai ūdens slēpei, izpeld okeānā, pagriežas pret krastu un, kad nāk vilnis, uzsežas tā skaustā, un brauc vijņa galotnē, kamēr tos izsviež krasta smiltīs. Viņi ir atklājuši kādu ritmu, ko citi nezina.

Vanags guļ augstu debesīs, spārnus nekustinādams. Viņš ir atradis kādu ritmu, kas viņu nes.

Jātnieka prieks ir atklāt zirga ritmus, kamieļa ritmus, ziloņa ritmus. Skaisti ir antilopu ritmi, tikai neviens nav mēģinājis tajos ietikt. Un varbūt skaisti ir arī hipopotamu ritmi, vai kāds ir mēģinājis jāt hipopotamus?

Dejotāju prieks ir trīs ritmu saskaņa: mani ritmi, tavi ritmi un trompetes ritmi.

<Tas tiešām ir priecīgi — pasaulē ritmus meklēt. Ritms ir radošs. Sen zināja, ka ritmā nepatīkams darbs kļūst priecīgāks, bet patīkams darbs pārvēršas tīrā priekā. Malējas tautas dziesmā par dzirnakmeni teica: «Gan es tevī i e s p ē l ē š u baltā miltu kupaņā.»

Pat aiziešana un nāve nedrīkst traucēt ritmiku:

«Lai mirst citi, kā mirst citi,
Es nomiršu svētu rītu.
Es nomiršu svētu rītu,
Ļaudīm darbu nekavēšu.»

Ja ritmi neatnāk paši, tad — meklēt! Caur muskuļiem, caur nerviem, caur pulksteņiem. Caur vēsturi, cīņām un kalendāriem — es meklēju ritmus. Caur gramatikām. Caur ornamentiem.

Caugājēji ritmi, caurskanētāji.

Ne pāri, ne apkārt, ne zem. Bet caurvibrējošie.

Kas tos atrod un kas tos saprot, tam ir miers virs zemes un priecīga dzīvošana.

Viņi ir likteņa izredzētie. Divas baltas neļķes pie nakts melnā smokinga. Divi kroņlukturi debesīs.

Ir tik ļoti maz to, kuru mīlestība nav noslēpjama.

Tie ir tie retie, kuri sfāv augstu pāri mums. Viņi tur nav kāpuši, viņi to nav prasījuši, bet kāds brīnumš pacēlis viņus mums pāri, un nu mēs tos nesaprotam. Mums ir grūti skaistos vakaros, mums ir smeldze, skumjas un grūtsirdība — skaistums sār, kād tas mums ir nesasniedzams. Viņiem ir priecīgi skaistos vakaros, jo viņi ar skaistumu dabā ir izlīdzināti. Viņi ir tajā augstumā, kuru mēs nevaram aizsniegt. Tā ir dziesma, ko mēs neprotam dziedāt. Viņi šūpojas kādās šūpolēs, ko mēs neredzam. Tie ir dabas ritmi, kurus arī mēs gribam izdziedāt, bet tos nevar izdziedāt pa vienam. Mums nav otrā.

Mīlestība ir izlīdzināšanās ar dabu. Uz laiku doša spēja apjaust pilnību. Daba jūs paņem sevī un liek saprast, ka jūs kādreiz esat bijuši viņas bērni, nu viņa uz laiku jūs paņem atpakaļ, izrauj no vienaldzībā nobružāto cilvēku vidus. Jums dod dzīvnieku jutekļus un dievu brīvību.

To nevar pateikt, kas tas ir par sajaukumu viņos: viņš ir uzvarošs tēviņš, un viņa ir pašāvīga mātiņa, bet viņiem ir cilvēku maigums acīs un cilvēkbērna saudzīgums pirkstu galos. Viņi ir neredzēti skaisti, jo viņu attiecības nav noslēpjamas. Viņi spēlē atklātām kārtīm un mūs uzvar. Viņi ir vienīgie, kas atklātām kārtīm uzvar. Viņi atļaujas mūsu acu priekšā būt intīmi (ko mēs nevaram), bet mēs piedodam viņiem. Viņiem nav kauna. Viņi ir akli un kurli pret mums. Viņi mūs neredz, nedzird un nesaož. Un tomēr — mēs viņiem piedodam. Jo viņi ir solījums, ka varbūt arī mēs kādreiz... Varbūt arī mēs.

Man ļoti patīk mans draugs. Jums viņa var nepatikt.

Viņa ir mans draugs, mēs esam dzimuši vienā pasaulē. Jūs esat dzimuši citā pasaulē. Mēs runājam vienā valodā, to, ko mēs runājam, to nevar pārtulkot. Ko raksta rakstnieki, tā ir tāla nojausma par to, ko runā mans draugs.

Mēs esam zābaki katrs savā kājā. Kad es kliboju, viņa neļauj ceļam nogriezties uz vienu pusi. Es esmu viena acs, viņa ir otra acs. Un, kamēr viņa skafās šķībi (viņai reizēm tā iepatīkas), tikmēr es skatos taisni, skatos par abiem. Kad es mizoju sīpolu, viņa raud līdz.

Es esmu viņas suns. Kad viņa nošauj pīli, es peldu pakal. Kad viņa ēd desu, viņa zina, ka man siekalas tek, viņa mani neaizmirst.

Mēs esam dvīņu draugi. Kad viņai sāp auss vai zobs, vai sirds, viņa brīdina mani, lai es sargu savējo.

Kad mana roka kādam nepatiesi iesifusi, tā iet un lūdz viņas rokai piedošanu.

Es esmu viņas zīmogs. Viņa uzpūš man silftu elpu un iesit savas matrikulas stūrī. Es apliecinu viņas dzimšanu un viņas parakstu pasē. Bez manis viņas papīri ir nederīgi.

Mēs esam dvīņu draugi. Mātei draudzībai mēs piedzimām abi reizē. Un tas ir gandrīz nēficami.

* * *

Tinamies no kamola kamolā. Māte pārtinas bērnos. Un pēkšņi izbeidzas dzīve — kamols pārtinies citā kamolā. Redziet to pašu lielāko dzijas grozā — tā ir māte, pārtinusi meitā, un tēvs, pārtinies dēlā. Redziet to lielo kamolu — kā viņam nav gan! Kā māsa uz viņa tinas, un vecmāmiņa uz viņa tinas, un pašas kļūst mazākas. Redziet to lielo kamolu, kā viņš pārtin uz sevi to meiteni. Viņa kļūst maza un bikla un tinas no sava kamola viņējā padevīgi un it kā aplaimota. Kad lielais kamols aug lielāks, viņš pārtin sevī draudzeni (kā to citādi lai saka?), sievu, otro sievu, vēl vienu draudzeni, vēl vienu sievu vai draudzeni, un tā ir tā lielā uztīšanās.

Tikpat bieži ir otrādi — tā rozā kamolbumba ir uztinusi sevī vairākus vīrus.

Iet garām cilvēki pa pāriem, abi it kā vienādi, bet, ja labi ieskatās, — iet garām divi kamoli — viens ir liels un otrs maziņš, iet garām pārtīdamies, un to sauc visādi — par upurēšanas, izdabāšanu, saprašanos, draudzību vai mīlestību.

Laba mīlestība ir kā tīšanās un atpakaļtīšanās. Tā mēness pārtinas saulē un saule pārtinas mēnesī.

Kad es tevi redzu rindā pie iepirkuma tīkliņa cilpas, tu kļūsti mazāka un mazāka. Visās rindās dēļ dienišķās maizes no tevis notin tavš vīrs, tavš dēls, tavš draugs, tavš mīļais egoists. Es pat nezīnu, kad būs atpakaļtīšanās.

Kurš kuru pārtin mīlestības naktīs? Kurš ņem un kurš dod? Viens kamols ir skaists kā Donžuāns. Šis dzīpars ir Rutīņa, un tas dzīpars ir Litīņa. Anniņa manī uztinās pagājušo nakt.

Otrs kamols ir notīts un iztīts līdz paserdei.

Trīs gadus tina Marta, 20 metrus notina Berta, noriskēju ar

Almu — palika vēl pieci metri. Atpakaļ dabūju Figū. Tā ir tagad mana brūte. Mana sieviešu sieviete Figa.

Arī tevi, meitenīt, notina mazu maziņu, gandrīz līdz paserdei. Un, kad tev, tādai maziņai, sāka salt, cits kamols savā dzijā tevi satina atkal siltu un lielu. Bet katrs kamols jau ir kaut kur egoists, arī šis pēc kāda laika sāka tev atgādināt, ka viņš ar tevi izlīdzinājies. Tad tu mīļā miera labad ļāvi, lai tevi atkal notin mazu maziņu. Viņam kļuva tevis žēl, un viņš atkal pārtinās un ar tevi izlīdzinājās. Un tā visu laiku tev bija jāāpzinās, ka viņš tevi žēlo. Jo viņš bija uzpurējies un atdevis no sevis pusi. Bet no tevis prasīja visu. Tā jau daudzi kamoli pārojas. Viss atkarīgs, kā katrs kamols pret sevi nostādīt. Lielais kamols rēķina tā: mana puse ir lielāka nekā viņas vesels. Viņš laikam nezina, ka uz upuraltāra mazais veselais ir vērtīgāks par lielo pusi.

Es biju notinies tik mazs, ka nemaz nebiju. Tad mazs Kamoliņš pārtinās manī — ne par ceturtdaļu, ne pusi, bet gandrīz viss līdz galam. Viņš pats kļuva maziņš, bet es liels. Kopš tā laika mēs bieži pārtināmies, uztināmies, izlīdzināmies un atkal pārtināmies.

Kad tas ir ļoti pašsaprotami, tad tas ir skaisti.

Saule ripo pa debesīm, un es zinu, ka arī viņa pārtinas no kāda cita kamola. Jo Visumā valda lielais Kamolu nezūdamības likums.

Un, kad es visu to nolāsīju savam kamolītim, tad viņš teica: — Tu jau krāpies. Tu esi diegots ietinusies futbolbumba.

Ho, hol — kas tad tur nu būs? Es skatos, ka Viņa kļūst ik dienas jo laimīgāka. Viņa iet laimīga kā ķirbis. No sākuma Viņa ziedēja kā ķirbis, un es smējos, ka dzejnieks, kas to teicis par to sievieti kā ķirbi, nemaz nav muļķis. Tad Viņa sāka briest.

Ho, hol — kas tad tur nu būs? Varbūt mazi ķirbulēni? Es smējos, bet manī viss no prieka ņirbēja un sanēja kā tādai kamenei, pareizāk, kamenim, kas ķirbja ziedu putekšņos novārtījies. «Zumml»

Ho, hol — Tagad stundām es sēžu pie dobes un vēroju ķirbēnus. Katram ir savs raksturs, un katrs aug savādāk. Viens apaļš kā pienu nodzēries, otrs — garenāks. Viens tāds krunkains, kā tikko piedzimis un pārkliedzies, otrs gluds bez vienas kārpīņas — banālais. Vakar tam tur nebija vēl zaļās strīpiņas, bet šodien — redz, jau tikko jaušami iekrāsojas.

Agrāk es neievēroju, kā pasaule aug. Tagad skatos — pat nevainīgā maģone savā pumpurā atveras un sievišķīgā krāsu košumā par ieņemšanu sapņo. Pēc trim dienām, vēl valšķīga un skaista, tā sāk lēni vīst, nobirst, un pogaļa piebriest lepna un liela kā futbolbumba, kas trāpījusi vārtos.

Bet Viņa kļūst ik dienas jo laimīgāka. Gaita staltāka un lepnāka. Arī smagnējāka. Man liekas, ka nu viņa visīstāk jūt, kas ir Zemes pievilkšanas spēks.

Zem zemes briest agrie kartupeļi. Mēs tos vārām pirmo reizi katru vasaru ap Annas dienu, tagad vēl tie briest un zied. Es agrāk nebiju piedomājis, ka arī kartupeļu ziedēšanai ir sava jēga un spēks, bet nu es to vēroju kā brīnumu. Es iebrienu vagā un jūtu: kartupeļi zem smiltīm milst un kā kurmji ieplēš ribas.

Sivēniem ir miltūdenī nosmērēti purni, un tie gul sētmalē un aug no saules un nātrām. Jūlija pēdējās dienas plīst kā zirņu pākstis, resnas un pārgatavojušās.

Pēkšņi es apjēdzu, ka pasaule ir apaļa. Mazais apaļais tomātiņš aug par lielo apaļo tomātu. Mainās tikai krāsa un apmēri. Globuss ir apaļš kā zeme, un zeme rada visu pēc savas līdztības — tāpat kā māte. Raženu un apaļu vīri met kaudzi, apaļu pieķemmē un nogludina. Apaļš ir mātes asiņu piliens, un apaļa ir bērna asara. Jūra met apaļu vilni, un apaļi atvilņņi skrien atpakaļ.

Modra un apaļa ir mūžīgā dzīvības acs.

Es vēroju, kur Viņa staigā. Viņa meklē augošus stādus un augļus, kas plēš mizu un čaulu. Kartupeļu bļodā viņa izvēlas pašus miltīgākos, kas mizu aflupuši un mirgo. Ja ābelē riņķo lapsenes, tad āboli ir saldi un pārplīsuši, un tur pie ābeles es Viņu atrodu...

Vesels brīnums ir kāpostu galviņa. Kā viņa pārplīst, kā viņa neapbrēķina sava pumpura dzenuļus. Apņem lapām, ietin un pievelk, bet vidū briest un pārplēš simt lapu, simt turētāju.

Rudenī, kad kāpostus mucā stampās, piedzims mazs bērniņš. Svētief viņu, ķirbji, sivēni un alusmuciņas, magones un āboli pārplīsušie, — viņš būs jūsu brālis.

SATURS

«Ir ļoti agrs» (7). «Uzvelciet baltu kreklu...» (8). «Apiet apkārt...» (9). «Vai es drīkstu aiziet uz mazu brītiņu...» (11). «Pilna glāze pāri list...» (13). «Katrai dienai ir savs vārds» (15). «No asfalta segapakšas...» (18). «Daudz prieka man gājis sēcen» (21). «Reizēm es reformēju kapsētas» (24). «Vinnedēļ iestādīju ielas vidū...» (28). «Gleznas ir slepeni seifi...» (29). «Uzskrēju stāvus gaisā» (30). «Es jau esmu pieradis...» (33). «Es eju uz telegrāfu» (35). «Neko šajā pasaulē...» (37). «Tā ir interesanta tradīcija...» (38). «No kura stāva mēs runājam?» (40). «Pļāpas ir nekaunīgi plēsoņas» (42). «Šodien staigāju tikai pa šķautnēm» (45). «Nekas, tu neuztraucies» (49). «Mācos to mākslu...» (51). «O, kad cilvēki grib ēst...» (52). «Ģeniāis ir vanags...» (53). «Jūtu sava prāta aprobežotību...» (54). «Visi mēs esam pudeles un kārbīņas...» (57). «Neviens nestrīdas ar sevi» (59). «Mēs aizbrauksim 11.48» (60). «Pērkonš staigā apkārt un tuvāk nenāk» (61). «Uztveres priekšs» (63). «Vai tad tas ir tik nesaprotami?» (65). «Zīmēšanas skolotāja mokās...» (68). «Šodien es norāvu viņai krelles...» (69). «Skumjas ir brīvas» (70). «Nesolī man neko lielu» (71). «Visas pieturas zīmes ir izdomātas» (72). «Kāpēc tavas acis tā mainās...» (74). «Saule» (76). «Toreiz pazuda akcenti» (79). «Nekas nav tik viegli kā atrast ceļu tumsā» (82). «Briesmīgais cilvēki» (84). «Es iegāju sevī, un nu es eju ārā» (86). «Es jums saku: dziediet!» (87). «Pēkšņi uznāca bailes, ka es varu aizmirst...» (88). «Un pēkšņi sāka runāt...» (90). «Ja mēs droši rikosimies...» (93). «Tad tu rādi man novītušās puķes...» (94). «Kad es izgāju no savas būdas...» (95). «Viņi ir likteņa izredzētie» (97). «Man ļoti patīk mans draugs» (98). «Tinamies no kamola kamolā» (99). «Ho, hol — kas tad tur nu būs?» (101).

11007-

Имант Зиедонис
ЭПИФАНИИ

Эссе

Художник Курт Фридрихсон

Издательство «Лиесма»

На латышском языке

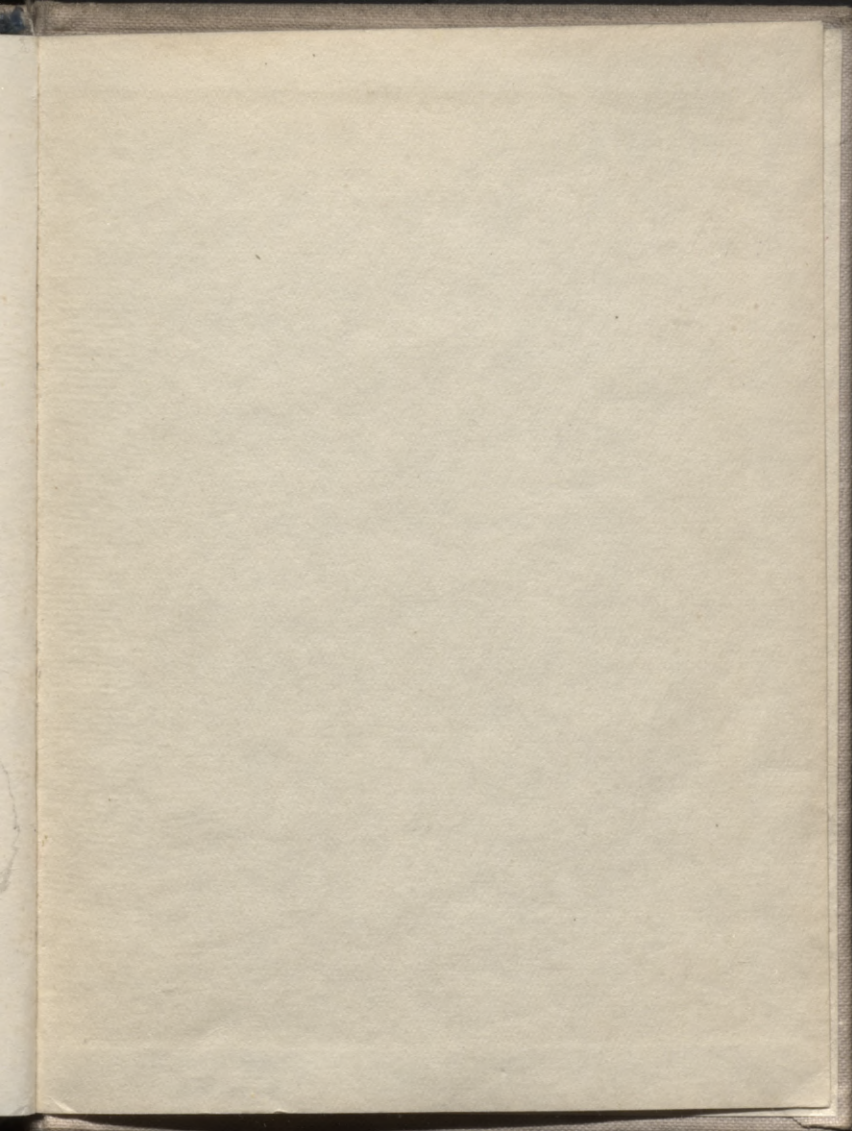
Redaktore M. Kroma. Māksl. redaktors
A. Jēgers. Tehn. redaktore Dz. Reigasē.

Korektore I. Kopiņa.

Nodoļa salikšanai 1970. g. 10. septem-
brī. Parakstīta iespiešanai 1970. g. 24. de-
cembrī. Dabspiedes papīrs 80 g, for-
māts 60×90/32. 3,6 fiz. iespiedl.; 3,6
uzsk. iespiedl.; 4,04 izdevn. l. Metiens
30 000 eks. JT 05268. Makšā 37 kap.
Izdevniecība «Liesma» Rīgā, Padomju
bulv. 24. Izdevn. Nr. 23875-Do558. Ie-
spiesta Latvijas PSR Ministru Padomes
Preses komitejas 1. tipogrāfijā «CTH»
Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40 Pasūt. Nr
4519.

L2
Zi 084

7-3-3
70-107

11007-

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308105462

0.37